ALMANAH 2015

Društvo za razvoj LIRA - Ruše

RUŠE - TU SEM JAZ DOMA (GOST)

DOSLEJ IZDANO

FIA LAMAS
*(Barbara Marčič, **2001**)*

MOJA PRVA KNJIGA
*(več avtorjev, **2001**)*

BOLEČINA
*(Miroslava Namestnik, **2001**)*

PROGRAM ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE
*(Vili Rezman, **2002**)*

KK RUŠE - 50 let
*(več avtorjev, **2003**)*

DVE V ENEM (NAROBE PRAVLJICA, POMLAD JE V MOJEM SRCU)
*(več avtorjev, **2003**)*

ŽAMETNICE
*(Ernest Kočivnik, **2003**)*

LESNIKE
*(Ernest Kočivnik, **2004**)*

BISERI
*(Dunja in Tjaša Šulc, **2004**)*

OTROKOM PRIJAZNO MESTO
*(več avtorjev, **2004**)*

FILOZOFSKI ESEJI
*(več avtorjev, **2005**)*

ZRELA PŠENICA
*(Angela Fujs, **2005**)*

NAMALAJ MI MODRO NEBO
*(Angela Fujs, **2005**)*

SPOMINI TOVARIŠTVA
*(zgoščenka - Moški pevski zbor Partizan Maribor, **2005**)*

LJUBEZEN, NE NASILJE
*(več avtorjev, **2005**)*

SREČE NE MOREŠ KUPITI
*(Fanika Pliberšek, **2006**)*

NK POHORJE - NAŠIH 50 LET
*(Ladislav Pepelnik, **2006**)*

NAREDIL(A) SEM NEKAJ DOBREGA
*(več avtorjev, **2006**)*

50 LET RIBIŠKE DRUŽINE RUŠE
*(več avtorjev, **2006**)*

(NOV) PROGRAM ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE
*(Vili Rezman, **2006**)*

ZBADLJIVKE
*(Ernest Kočivnik, **2007**)*

PODOBE RUŠKIH ŠAHISTOV - 70 LET
*(Lojze Vrečko, **2007**)*

KRONIKA DRUŠTVA LIRA

www.lira-ruše.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

061.2(497.4Ruše)"1999/2014"

ALMANAH 2015 / [urednik Vili Rezman ; fotografije Gregor Rezman ... et al.]. - Ruše : Društvo za razvoj Lira, 2015

ISBN 978-961-6752-12-1
1. Rezman, Vili
278144512

Zakaj? **Zato!**

VILI REZMAN

Kdaj pa kdaj upočasnimo korak in se zamislimo nad našo sedanjostjo, jo skušamo razumeti iz preteklosti in kreirati prihodnost.

Takšno prihodnost, da bi se lahko upravičeno nadejali boljšega življenja za posameznike in družbeno skupnost v njunem naravnem ter kulturno preoblikovanem okolju. V takem trenutku lahko parafraziramo besede znamenitega grškega modreca, ki glase: »Panta rhei«. Vse teče, se spreminja, pravi. Pa vendar, čeprav se reka vsak trenutek spremeni, zmeraj znova stopamo v isto reko. Naše lastne izkušnje nas učijo, da je imel Heraklit prav. Res, vse teče, vse se spreminja, enkrat je življenje boljše, zopet drugič slabše, a vedno imamo opraviti s tem istim »življenjem«, ki si ga skušamo prikrojiti po lastnih interesih, potrebah, vrednotah. Seveda ne čisto sami, zmeraj skupaj z drugimi. Nekaj nas torej združuje, povezuje, da bi skupaj laže dosegali to, kar si želimo. Tako in zato je 1999. leta nastalo **DRUŠTVO ZA RAZVOJ RUŠ - LIRA** in nekaj mesecev kasneje še politična grupacija **Neodvisna lista za razvoj Ruš - Lira.**

Naslov »*Zakaj?* Zato!« sem izbral že za prejšnji uvodnik v naš Almanah. Sedaj ga ponavljam, ker se je nabralo še nekaj »zakajev«, na katere je prav odgovoriti. Najprej odgovor na vprašanje: »Zakaj sprememba v vodstvu društva?« Odgovor je sledeč. Lani se je dosedanji predsednik Ladislav Pepelnik, ki je od ustanovitve naprej dobro vodil društvo odločil, da bo po dolgoletnem vodenju svojo vlogo v društvu prepustil nekomu drugemu, saj je sam nameraval zmanjšati aktivnosti na tem področju. Napovedal je, da bo izstopil tudi iz aktivne politike in se posvetil svojim drugim interesom. Žal je sledil še »klic po zdravju«, ki ga je vodil k zmanjšanju njegove siceršnje hiperaktivnosti. A ker je društvo v preteklosti delalo veliko in dobro, nekateri člani vodstva pa so zase predlagali v bodoče nekoliko zmanjšane obremenitve, obveznosti, smo sodili, da bi prevelike spremembe ne bile prav primerne. Zato smo svoje naloge v društvu predlagali spremeniti znotraj ustaljenih okvirov delovanja in pridobiti še kakšnega odbornika v svoje vrste. Tak predlog je članstvo na občnem zboru podprlo. Čas do naslednjega občnega zbora pa je potrebno izkoristiti za nove pomladitve in kadrovske okrepitve vodstva.

Vili Rezman

Naslednji »zakaj« se je v zadnjih mesecih pogosto zastavljal tako: »Zakaj Lira ni kandidirala na lokalnih volitvah in kaj to pomeni za bodoče delovanje društva?« Del članov društva je v preteklosti bil namreč politično aktiven v okviru Neodvisne liste za razvoj Lira. Tudi na lanskih volitvah je lista sprva nameravala sodelovati. Predlagani kandidat za župana liste Lira, L. Pepelnik, je nekaj mesecev pred volitvami sporočil, da se ni odločil sprejeti povabila. Nova izbira liste je bila Andreja Markač Hleb, ki je prevzela nalogo, da sestavi in vodi listo. Na »terenu« pa je presenečena ugotovila, da nekateri njeni kandidati z Liro povezujejo tudi novo nastalo Neodvisno listo prava smer Trude Pepelnik. Zato se je odločila za drugačno poimenovanje oziroma vzpostavitev »svoje« Neodvisne liste Ruše. Med volivci in volivkami je bilo tako kar nekaj ugibanj, kdo je pravzaprav čigav (Lirin) »trojanski konj«? Da ne bi še povečevali »zmede« na političnem prizorišču, smo se ustanovitelji liste Lira odločili, da v tem mandatu ne bomo kandidirali, bomo pa aktivno spremljali dogajanja v občini. Računajoč na to, da bo, kdorkoli že bo vodil občino, moral v glavnem dokončati stare, še nerealizirane LIRINE projekte, zastavljene že prej v naših programih za boljše življenje. Kako so se iztekle volitve, vemo. Ne ena ne druga kandidatka iz članskih vrst LIRE ni uspela, čeprav sta obe skupaj v prvem krogu prejeli veliko, preko dve petini volilne podpore. A sedaj že imamo novo vodstvo občine, drugačno od naših želja. Na seznanitev s tem, kako bo novo vodstvo zastavilo razvojno strategijo, pa bomo morali še počakati. Upravičeno domnevamo, da bo ta šla v smeri **izvrševanja »oporoke« LIRINEGA programa**?

In kaj vse to pomeni za Društvo za razvoj LIRA? Društvo bo tudi v bodoče izvajalo svoj program, ki ga je sprejelo članstvo, torej vsi prisotni na občnem zboru, ne glede na njihovo politično pripadnost kakšni izmed številnih list v Rušah. Sprejeli so ga tudi tisti dobrodošli člani(ce) iz Maribora, Selnice ali od kod drugod, ki se jih naše lokalne politične igre tako ali tako ne »dotaknejo« preveč. Vodstvo društva pa se zavezuje delati vsaj enako dobro kot doslej. Vsaka pomoč članstva je seveda nadvse dobrodošla. **Povabite tudi druge v naše vrste!**

*Op.: Društvo za razvoj **LIRA** v tem almanahu dosledno pišemo z velikimi črkami, da bi bila jasna razlika med društvom in politično skupino, ki jo zapisujemo kot »**listo Lira**«.*

15 bogatih in uspešnih let društva LIRA

LADISLAV PEPELNIK

Ko smo se leta 1998 odločili, da kandidiramo na lokalnih volitvah, smo »dali zaobljubo«, da ne bomo ustanovili stranke, povabili pa bomo vse somišljenike in simpatizerje k sodelovanju v društvu. Odločili smo se, da ustanovimo društvo, ki bo nekaj posebnega, ki bo pokrivalo širok spekter dejavnosti in ki bo dejavno za vse generacije.

Tako je nastalo Društvo za razvoj Ruš LIRA, kasneje Društvo za razvoj LIRA - Ruše. Že od vsega začetka si je društvo zadalo nalogo, da bo dejavnost društva obsegala različna področja delovanja. Od takrat pa vse do danes je društvo prepoznavno po športno rekreativni, kulturni, družabni, založniški, izobraževalni, dobrodelni, izletniški, naravovarstveni in pohodniški dejavnosti. Zaradi tako širokega spektra dejavnost je LIRA drugačna od ostalih društev v občini.

Ladislav Pepelnik

Redko najdemo v Sloveniji društvo, če sploh, ki se ukvarja s tako pestro paleto dejavnosti kot LIRA. Kljub dejstvu, da znotraj svoje organiziranosti nimamo sekcij. Večina društev v občini in v Sloveniji se ukvarja bolj z eno prevladujočo obliko dejavnosti. To so predvsem športna, kulturna, humanitarna, izobraževalna društva. Društvo LIRA pa krasi kar desetina (v zadnjih letih še raziskovalna) različnih dejavnosti.

Pa jih naštejmo nekaj, na katere smo še posebej ponosni: kulturne prireditve, kot so glasbeni in literarni večeri, založništvo (doslej izdanih 40 knjig in ena zgoščenka), športne in rekreativne dejavnosti – planinstvo, pohodništvo, popotniška dejavnost, okoljevarstvo, humanitarne aktivnosti, zabavno družabne aktivnosti, negovanje ljudskega izročila, organizacija okroglih miz na različno tematiko, raziskovanje, otroške prireditve. Ponosni smo, da smo pobudniki prireditev, ki so se odlično prijele in jih nekateri organizatorji po Sloveniji posnemajo. In prav je, da se dobre stvari posnemajo. V letu 2013 smo od ministrstva, pristojnega za kulturo, pridobili status, naziv društva, ki deluje v javnem interesu na področju kulture. Uspešni smo bili tudi pri kandidaturi za nove zaposlitve. Letos smo že drugič zapovrstjo zaposlili preko programa javnih del eno osebo, ki nam pomaga predvsem pri naši raziskovalni, izobraževalni in založniški dejavnosti.

Članstvo se je v vseh teh letih spreminjalo. Uvrščamo se med najštevilčnejša društva v Rušah. Struktura članstva je zelo raznolika, saj pokrivamo vsa starostna obdobja, vse socialne strukture, naši člani prihajajo iz različnih krajev Občine Ruše, iz celotne

Slovenije in iz tujine. Večina članov je v društvu zaradi programa, ki ga izvajamo, najdejo pa se tudi posamezniki, ki se včlanijo za kratek čas z namenom, da zadostijo svoje kratkoročne osebne ambicije in interese. Je pa statistika našega dela impozantna. Na naših prireditvah je sodelovalo več deset tisoč udeležencev. Zavidanja vredne številke.

Nekateri člani našega društva smo tudi lokalno in širše politično aktivni. Kar 12 let smo skrbeli za razvoj naših krajev. Ponosni smo na svoje delo, kljub temu, da bi sedanji oblastniki v Občini Ruše radi izbrisali vse, kar je bilo narejenega v preteklosti in nam naprtili kakšno umazanijo.

Naši načrti. Želimo si povečati članstvo, ponuditi še več različnih aktivnosti, ohraniti vse aktivnost, ki so se do sedaj dobro prijele, skratka, biti aktualni in zanimivi za vse generacije. Prepričan sem, da je naše delo v Občini Ruše in širše prepoznavno in opaženo. Zato vabim vse, ki imate dobre ideje in ste radi v družbi odprtih ljudi, radi potujete, se kulturno udejstvujete, imate umetniško žilico, ste ustvarjalni na drugih področjih, ljubite humor, da se nam pridružite in povečate naše članstvo. Vabljeni, zagotovo vam ne bo žal!

Na koncu bi se želel zahvaliti vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli k dosedanjemu uspešnemu delu društva, predvsem vsem članom UO, vsem, ki se aktivno vključujete in pomagate pri organizaciji naših aktivnosti in tudi vsem, ki ste zgolj udeleženci naših akcij.

Statistika članstva in dejavnosti

Uredili in pripravili LIDIJA VALENČAK in METKA REZMAN

V naših društvenih aktivnostih je nekaj stalnic, a svoje delo skušamo tudi posodabljati in prilagajati interesu članstva ter spremenjenim pogojem dela.

Precej se je spremenil način informiranja s pomočjo elektronske pošte, a nekateri člani le-te še ne uporabljajo. Kar krepko preko sto je takšnih, starejših članov(ic), tudi že »nekdanjih«, katerim pa pošto, informacije, vabila … še zmeraj pošiljamo. Žal pa to povzroča veliko dodatnega dela (priprava gradiva in pisanje kuvert …) in finančnih sredstev (vabila, znamke …). A dokler je članstvo aktivno, ali pa se vsaj občasno udeležuje naših prireditev, bomo »klasično pošto« ohranili kot naš način dela, kolikor bomo to zmogli.

Komuniciranje, obveščanje je zadnje čase precej izboljšano zaradi večje aktivnosti tistih, ki pišejo za našo spletno stran **(www.lira-ruse.si)** članke, objavljajo svoje vtise po izletih, družabnih prireditvah, pošiljajo fotografije, in tistih, ki si spletno stran le ogledajo. Želeli bi, da bi bilo obojih čim več, ker nas to povezuje, omogoča informiranost, predstavitev lastne ustvarjalnosti in še marsikaj drugega. Ne pozabite torej**: PIŠITE, POŠLJITE FOTOGRAFIJE** … in seveda tudi kaj PREBERITE TER SI OGLEJTE!

Lidija Valenčak Metka Rezman

Izza tega, kar pišemo, fotografiramo, o čemer vas obveščamo, stoji ogromno operativnega, pisarniškega in tudi strokovnega dela. Redni sestanki upravnega odbora se vrste nemoteno tudi v zadnjih dveh letih po izdaji prvega Almanaha (društvene kronike), v katerem je pregledno popisano naše delovanje do leta 2013.

»Delovnih, neformalnih sestankov«, dežurstev, ki jih niti ne evidentiramo, je vedno več. To pač terja obseg našega dela. Zato je prav, da zapišemo, da se je število prireditev, ki jih je pripravila LIRA v letih 1999/2012, z nekaj več kot 400 povečalo za eno četrtino, na preko 500. Statistično torej v zadnjih dveh letih skoraj vsak teden (so)organiziramo eno prireditev, ali pa se kakšne prireditve organizirano udeležimo.

Po vsebinskih sklopih beležimo največ prireditev oziroma akcij na že doslej dobro obiskanih področjih dela. To so kulturne in izobraževalne, športno rekreativne prireditve, različne družabne, etno prireditve, številni izleti, potovanja, okrogle mize, predavanja, razstave … Nekatere od teh terjajo več, druge manj dela. Vsega dela, vloženega v raziskovanje, v pripravo publikacij, drobnega tiska in knjig pa skoraj ni mogoče preprosto našteti, količinsko predstaviti. A smo lahko ponosni na to, da smo odkrili mnogo znamenitosti, kulturnih spomenikov ter drugih zgodovinskih podatkov, ki smo jih evidentirali, opisali v člankih, izdali v obliki knjig, predstavili na predavanjih, v video in fotografskih predstavitvah. Zadovoljni smo, da nam z drobnim tiskom, zgibankami, vabili, plakati, dekoracijami in na druge načine uspeva ohranjati čut za lepo.

Številne naše aktivnosti pa so takšne, da terjajo več časa in segajo čez obdobje enega leta ter bodo lahko javnosti predstavljene šele v letošnjem ali prihodnjem letu. V mislih imamo predvsem raziskovanja, evidence, katalogizacije, publikacije, poročila in dolgoročne »programe za boljše življenje« …

Gotovo bodo za marsikoga zanimivi še nekateri drugi podatki iz našega »društvenega življenja«, zato jih nekaj naštejmo!

V društvo se je v desetletju in pol vključilo kar 1124 članic(ov). Takšnih, ki so plačali članarino. Nekaj več kot moških, a ne prav veliko, je bilo žensk. Prevladujoče je starejše članstvo, a v zadnjih letih je opaziti porast članstva mlajših, zlasti aktivnejših. Večina (60%) jih prihaja iz naše občine, ostalih 40% pa iz Občine Selnica in Občine Maribor ter drugih občin, tudi iz tujine. Letos šteje članstvo še zmeraj 313 oseb, od tega nekaj več kot 70% s plačano članarino. Tistih, ki zadnji dve leti ali več niso plačali članarine, nismo zajeli v seštevek aktualnega članstva, kakor bi to veleval naš statut. Nekaterim med člani (cami) pa so upravičeno namenjeni čestitke in zahvala. Dvanajst (12) je takih, ki so od ustanovitve do danes člani s plačano članarino. Štiriindvajset (24) pa je evidentiranih članov, torej takšnih, ki so na seznamu plačnikov kakšno leto izmed šestnajstih umanjkali. ČESTITAMO!

Po vsebini in obsegu dela uspešni leti 2013/14

VILI REZMAN

Številčno članstvo, mnogi, raznoliki interesi pomenijo veliko vsebinskega ter organizacijskega dela, pred nas pa postavljajo še naloge zagotavljanja finančnih sredstev, potrebnih za izvedbo letnih načrtov. Gre za preprosto ponavljanje, če zapišem, da se tudi v društvih čuti gospodarska, socialna, finančna kriza. A žal je tako in to spoznanje nas mora stalno voditi, celo pri čisto vsakdanjih društvenih opravkih.

Naše društvo ni sekcijsko organizirano, tako da se tisti aktivnejši ukvarjamo skorajda »vsak z vsem«, zlasti kar se tiče priprave, organizacije in izvedbe načrtovanega programa. To lahko ima svoje prednosti, a ne smemo se izogibati tudi drugemu možnemu stališču, da ima ta enovitost društva svoje hibe. Nimamo namreč vsi enakih in enako močnih potreb, interesov, znanja. In ker »vsi ne zmoremo vsega«, nam kdaj pa kdaj tudi ne teče čisto gladko. Zato bi bilo zelo dobro bolj ciljano usmeriti svojo pripravljenost za delo, obveznosti po posamičnih programskih področjih. Sicer te pomanjkljivosti že sedaj »pokrivamo« s sodelovanjem z drugimi subjekti, a potrebno bo to mreženje, medsebojno **sodelovanje**, pomoč nosilcem dejavnosti še okrepiti. A kot rečeno, smo na dobri poti. Ne smemo namreč spregledati vseh tisti, s katerimi smo navezali dobro sodelovanje in moramo si prizadevati za takšno sodelovanje tudi v bodoče. Bežen pogled nazaj nas spomni, da smo sodelovali s številnimi društvi in zvezami (iz Bistrice, Bezene, Ruš, Smolnika, Selnice, Lovrenca, Limbuša), šolami, Pokrajinskim arhivom, Mariborsko knjižnico, Univerzitetno knjižnico, Zavodom za šolstvo.

Pohodniki k Šumiku

Posebej smo veseli dobrega sodelovanja pri ohranjanju kulturne dediščine s strani župnijskih uradov v Rušah in Limbušu, pa tudi z nekaterimi novoustanovljenimi društvi smo že navezali stike. Mimogrede velja omeniti, da so nova društva v zadnjih dveh letih narasla še za desetino, tako da je sedaj v občini skupaj že preko 100 društev. Večina se jih v tukajšnji javnosti ne pojavlja prav pogosto s svojimi aktivnostmi.

Najbrž pa smo lahko upravičeno razočarani nad pripravljenostjo občine in CEZAMA za sodelovanje. Ta pripravljenost je iz leta v leto manjša. Zato smo na primer LIRIN otroški direndaj, največjo otroško prireditev s petnajstletno tradicijo, morali preseliti na šolske ploščadi, saj nam je »stare prostore« Športnega parka pri bazenu, torej javne prostore, hotel upravljavec »lepo« zaračunati. Se bo sedaj, po zamenjavi oblasti kaj spremenilo?

Nekatere druge prireditve smo opustili. Občina je prenehala izkazovati voljo za soorganizacijo »dobrodelnega kuhanja jedi iz kotla« v času Ruške nedelje, pri nekaterih prireditvah pa so kar drugi »zlezli v naše čevlje«. Občasno se že pokaže, da so jim čevlji preveliki.

Vsebinsko ostajajo naše dejavnosti večinoma podobne, kot so bile v preteklosti. Tudi pri tem se sicer opazijo nekateri premiki. Ocenjujem, da v pozitivno smer. Najbolj atraktivna področja našega dela ostajajo **izletniška, popotniška, športna in rekreativna dejavnost**. O tem, da smo skorajda »nomadska druščina«, pričajo številni planinski izleti in pohodi, tudi lažji »sprehodi« po Z(a)dravju in drugih pešpoteh v naših naseljih, ravno tako »skoki« na Pečke, k Arehu, na Šumik, enodnevni izleti po Sloveniji in v bližnje države.

Zelo priljubljeni so »izleti za ženske« in daljša potovanja, prav tako pa pohodi, ki jih nekdanjemu podžupanu občine in vnetemu »lirašu« v spomin organiziramo pod imenom Memorial Iveka Krajnca. Spomnimo: privabili so nas v Avstrijo, Italijo, na Madžarsko, na Hrvaško, v druge države nekdanje skupne Jugoslavije. Kolikor se le da, jih bogatimo z ogledi tamkajšnjih znamenitosti, spoznavanji kulture obiskanih držav, narodov,

Liraši v Oničevem (Gustlovem) zalivu po pohodu

pokrajin, mest. To pride še najbolj do izraza na daljših potovanjih, ko se podamo v Španijo, Francijo, Nemčijo, na Nizozemsko, Češko ali na Slovaško … Ja, veliko dežel in držav je LIRA že »prekrižarila«, veliko vrhov »osvojila« in se »ohladila« ob številnih vodah. Le kam vse jo bo še zaneslo? Seveda »smo bili« tudi mnogo kje drugje. Če ne čisto zares, pa na potopisnih predavanjih, na katerih naši posamezni popotniki po svetu predstavijo, kaj so videli, kaj doživeli in kaj bi priporočili obiskati še drugim. Tudi Azijo, Afriko in njune lepote, ljudi, kulturo smo tako spoznavali.

Naša pohajkovanja pa skušamo nekoliko »nadgraditi«. Lepo je to opaziti ob čisto preprostih sprehajanjih po Z(a)dravju. Dvakrat zapored smo pohod izvedli tako, da je bil hkrati »učilnica v naravi«. Obisk takšnih pohodov, četudi ni množičen, takšnih učilnic, predavanj je pokazal, kako smiselna so. Le kdo pozna razen živalskega in rastlinskega sveta še vso našo bogato arheološko dediščino tik ob Dravi? Le kdo ve, kje vse so ostanki žarnih grobišč, rimskih gomil? Le kdo se še spomni, kje vse so preko Drave vozili brodovi, kje so izdelovali rance, šajke, splave, kje so bila pristanišča (»lenštati«) in nekoč znamenite gostilne? In kje je bila zibelka ruške industrije …? O tem in o marsičem drugem se da govoriti na takšnih sprehodih ali vzponih ob naših vodah, Dravi, Lobnici, Bistrici …

Če bomo sledili temu zgledu, se utegne po Z(a)dravju in drugih okoljih naše občine podati še kdo, ki ga samo nekaj fizične sprostitve ne zadovolji. Zato bi bilo dobro (če ne nujno), ta okolja spremeniti v spominske parke, jih opremiti z informacijskimi tablami in jih sicer ustrezno opremiti, kar smo poudarjali na naši okrogli mizi o muzejih, galerijah, spominskih parkih in urejenem okolju. Nekaj zadovoljstva in upanja vliva dejstvo, da se je občina v zadnjem času ponovno lotila ureditve Z(a)dravja, potk, klopi, ograj in druge opreme v naravnem in urbanem okolju. Tudi, če kaj od tega ni čisto po našem okusu, kot oprema avtobusnih postajališč na primer, nepremišljeno v okolje postavljeni »kontejnerji« …

Motiv s fotografske razstave

Drugi dve področji dela, ki združujeta več ožjih dejavnosti, sta **kultura in družabno življenje**.

Zlasti na področju kulture, umetnosti, narodopisja in širjenja vednosti (**izobraževanja, predavanja, razprave**) smo storili pomemben korak naprej. Prav je, da društvo, ki mu je država podelila status **društva v javnem interesu na področju kulture**, skrbi za nenehen razvoj. In mi to počnemo. V primerjavi s preteklim obdobjem se je izrazito povečala dejavnosti razstavljanja, kamor prištevamo slikarske, foto in druge razstave, kakor so razstave knjig, promo materiala, različne video projekcije …

Navdušeni poslušalci na predavanju

Zadovoljni smemo biti še s prireditvami na področju glasbe, literature, z raziskovalnim delom in izdajanjem knjig, z organizacijo okroglih miz ter strokovnih in znanstvenih posvetov, dasiravno njihov namen ni ravno množičen obisk. A nad obiskom ne smemo tarnati. Je namreč za takšne prireditve zelo obetaven, zlasti v primerjavi z drugimi podobnimi srečanji v našem okolju. In obisk je celo naraščal. Posebej razveseljivo pa je, da so »akterji« teh srečanj domači avtorji, največkrat tudi člani društva LIRA. Nekateri mlajši, drugi starejši. Tokrat namenjamo nekaj besed le dvema. Prvemu, ki se mu je življenjska pot nedavno iztekla, kulturniku, angažiranemu piscu **Ernestu Kočivniku, Enstiju**, kakor smo mu bili prijatelji vajeni reči.

Alojz Pori - Slavko Ernest Kočivnik - Ensti

Te vrstice ne žele biti kak tipični »in memoriam«. Bilo bi pa napak, če se ne bi spomnili njegovega prispevka našemu skupnemu delu. Ernest je od nekdaj prepeval, pisal pesmi in besedila za narečno popevko in ustvarjal na takšni ravni, da so mu prostor namenila javna občila. Ko se je že zdelo, da se bo zatekel v ustvarjalsko tišino, pa je ponovno »zacvetel«. Odzval se je našemu vabilu, pobrskal po svojih arhivih, spesnil tudi kaj novega in se vrnil v javno življenje. Tako smo skupaj preživeli marsikateri kulturni večer, predstavitev knjige … Tri od teh so bile njegove. Društvo LIRA je najprej izdalo njegove ŽAMETNICE (2003), nato LESNIKE (2004), nazadnje pa še ZBADLJIVKE (2006). Posebej smo veseli, da se je skupaj z Ernestom povabilu k sodelovanju odzval še en naš zelo aktivni član, **Alojz Pori - Slavko**, katerega življenjska nitka je žal že tudi pretrgana. A poprej je z navdušenjem likovno opremil vse tri Ernestove knjige. Oba sta pustila pečat v naši društveni zgodovini.

Podobno, če pomislimo na »ustvarjalno sled«, lahko zapišemo o **Milku Homerju**, znanemu kulturnemu, pedagoškemu, glasbenemu delavcu, ustvarjalcu. Milko je še danes član našega društva in lani, ko smo v društvu slavili 80 let njegovega življenja na slavnostnem večeru v Domu kulture Ruše, nas je razveselila njegova čilost. Ko gre za glasbo, ga »čisto prevzame«, bi lahko rekli. Tak je bil vso svoje aktivno življenje in prav zato toliko »sledi«.

Nekaj od teh je še posebej vezanih na LIRO. Naše društvo mu je pred leti (2005) izdalo in založilo glasbeno zgoščenko Spomini tovarištva, ki jo je sam pripravil in naslovil.

Profesor Milko Homer je nekega dne presenetil takratnega ruškega župana z informacijo, da želi napisati in objaviti himno Občini Ruše. Pravzaprav je svoje delo že opravil. Županovo pisarno je naenkrat preplavilo Milkovo »predstavitveno« petje. Le v življenje, med ljudi, v javnost bi bilo potrebno skladbo še spraviti. Ko sta z županom skupaj ugotovila, da bi bilo za himno potrebno opraviti celo vrsto procedur, preden bi skladba tudi formalno postala himna občine, je bila na dlani preprostejša rešitev: namesto uradna himna naj bo slavospev Rušam, ki so nekaj let prej postale mesto in so se tedaj hitro razvijale. Zadeva je (2010) stekla, predsednik društva LIRA Ladislav Pepelnik je postal »porodničar« skladbe, poskrbel pa je tudi, da je bila oda zapeta v izvedbi šolskega pevskega zbora. Še Godba Ruše jo je zaigrala. **Naj bo v prihodnosti še večkrat zapeta, zaigrana, slišana!**

POZDRAV RUŠAM

(tekst in glasba: MILKO HOMER, 2010)

Pod Pohorjem smo mi doma,
ob reki Dravi zibelka,
iz roda v rod gradimo pot,
sadove pridnih rok!
RUŠE, RUŠE, MOJ NAJLEPŠI ZAVIČAJ,
RUŠE, RUŠE, SLOVENSKI DOM PRILJUBLJEN KRAJ.
RUŠE, RUŠE, LEPI SO SPOMINI,
RUŠE, RUŠE, OHRANIMO TA SIJAJ!
Zdaj zapojmo pesem iz srca,
naj se razlega prek sveta,
da tvoji smo Slovenija,
dežela ljubljena.

Naša skrb za **založništvo, knjigo** je v samem osrčju interesov društva. S knjigo se tudi »tke zgodovina«. Če smo začeli s skrbjo za izdajanje knjig zlasti lokalnih avtorjev literarnih del, je prišlo v zadnjih dveh letih do »premika«. Celih 15 let je društvo LIRA izdajalo knjige, ki so jih napisali osnovnošolci. S strani društva sta vsako leto prišli pobuda za literarni natečaj in naslovna tematika, mentorice na šoli so izpeljale natečaj, društvo je knjige izdalo in založilo, na kulturni prireditvi pa je župan mladim avtorjem njihove knjige tudi podaril in se jim zahvalil za prispevke.

Tako so mladi (razen v štirih primerih) ustvarjali na tematiko, ki je nato večinoma prevzela kar vlogo naslova knjige: Moja prva knjiga, Narobe pravljica, Pomlad je v mojem srcu, Otrokom prijazno mesto, Ljubezen - ne nasilje, Naredil(a) sem nekaj dobrega, Ohranimo okolje, Živimo zdravo, Mladi za starejše, Moja družina, Otroška pesem. Bistvo natečaja je bilo razen v spodbujanju ustvarjalnega talenta še v »nagovarjanju« mladih, da bi se v svojem vsakdanjem življenju ravnali v skladu z naslovno tematiko.

Ko smo leta 2013 ugotovili, da se je pričelo podvajanje izdaj otroškega ustvarjanja, saj šola izdaja svoje literarno glasilo, smo se v društvu odločili, da ne bomo več vabili k razpisu natečaja in izdajali knjig otrok in smo to vlogo v celoti prepustili šoli. Tako se je zaključil uspešen dolgoleten projekt.

Vili Rezman, dr. Vlasta Stavbar, Patrik Vidman, Tone Partljič

Od takrat (deloma že prej) se je pozornost usmerila bolj k raziskovalnemu, strokovnemu delu, namenjenemu realizaciji projekta **RUŠE - TU SEM JAZ DOMA (GOST)**. Zamišljen je kot projekt, ki bo raziskoval in promoviral našo dediščino v povezavi s spodbujanjem turističnega in drugega razvoja. Nekaj knjig smo v tem smislu že izdali (Ob kovaškem ognju; Igre in odri; Knji(ga)žnica; Ruše (občina mesto ob vodi). V veliko pomoč pri tem nam je bilo izvajanje projekta javnih del, katerega rezultat so tudi študije, deli bodočih knjig, ki so še v pripravi.

Mejno področje med kulturno umetniškimi ter družabnimi prireditvami je področje **etnografije**. V času, ko slovenski jezik izpodriva angleščina, ko našo kulturo najeda globalna, potrošniška miselnost, ko sta »noč čarovnic« in »valentinovo« na poti, da ponarodita, ko namesto, da bi v roke vzeli knjigo slovenskih pesmi, raje brskamo po spletu, ko naša podjetja kupujejo predvsem tujci … se zdi, da sta narodova identiteta in bit omajani, če že ne ogroženi. Nedvomno je sedaj »pravi čas«, da se zavzamemo zanju, ju odkrivamo, ohranjamo ter razvijamo.

Nekatere prireditve, tradicionalne v našem okolju, ki smo jih (so)organizirali, smo opustili. Deloma so jih prevzeli in jih izvajajo drugi. Gre za pustovanje, skupinsko »petkovo« vzpenjanje k Martnici (razen 24 ur Martnice), rancarijo, veseli december, silvestrovanje na prostem … Drugim prireditvam dajemo povsem novo vsebino ali drugo kvaliteto. Tako naše martinovanje ni hoja »od šanka do šanka«, pač pa je bilo izpeljano kot predavanje o ruških vinorodnih goricah in tradiciji pridelovanja vina, razstava in degustacija vin ter pokušina dobrot iz domače kuhinje. Tudi »lirino urbanovanje«je bilo organizirano

Iz skeča »Tako s(m)o jedli nekoč«

skupaj z razstavo in predavanjem ter obuditvijo nekdaj pomembnega, danes pa skoraj povsem pozabljenega ljudskega praznovanja, namenjenega vinogradnikom. Srečanje z naslovom »Tako s(m)o jedli in pili nekoč« je bilo izvedeno kot kratka predstavitev zgodovine pridelovanja hrane in peke ter kuhe na ruškem koncu - vse od začetka naselitve naših krajev do današnjih dni. S kratko predstavitvijo piramide zdravega prehranjevanja vred in kulturno popestritvijo.

Takšne prireditve so torej nekako na meji s preprostim druženjem, ki ga pripravljamo pred novim letom in podobnimi družabnimi srečanji. Vendar je treba poudariti, da so družabna srečanja namenjena predvsem tkanju socialnih stikov, sprostitvi, veselju, zabavi …,

Prireditve popestrimo z glasbo …

Ovtar, dekla in hlapec pri kosilu

ki so sestavni del našega bivanja. Pa še te skušamo čim bolj oplemenititi z izvedbami kvizov o poznavanju naše skupnosti, z video projekcijami kulturne dediščine, skeči itd. Posebno mesto med družabnimi dogodki pa ima pri nas LIRIN DIRENDAJ, namenjen otrokom, staršem, babicam in dedkom … Vsako leto pritegne stotine obiskovalcev, in če jih ob koncu vprašate, kako je bilo, boste najverjetneje slišali: »Full cool!!!!«. Prav je tako. Že v prejšnjem Almanahu smo zapisali, da mladi niso le naša prihodnost, pač pa so naša sedanjost. K temu je nekaj dodala še občina s posamičnimi investicijskimi deli in s tem, da je »razvezala mošnjo« za »odraslo mladino«, dobro pa je tudi, da je umirila pritisk na ustvarjalne delavnice Društva prijateljev mladine.

Lirin direndaj

Naj sklenem pregledni opis naše dejavnosti z zadovoljstvom, da smo ohranili še kakšno, za nekatere manj pomembno akcijo, kakršna je dobrodelni knjižni sejem, da smo zelo povečali raziskovalno dejavnost in število različnih predavanj ter da nas lahko malo skrbi, ker je v ruškem okolju opaziti vse manj pozornosti za promocijo sonaravnega življenja. Zgolj pobiranje odpadkov je le droben korak okoljevarstva, najbolj preprosto pospravljanje, pometanje svojih lastnih packarij pod preprogo.

Področij dela, na katerih bo društvo LIRA v prihodnosti izpostavljeno, ostaja kar nekaj. Najbrž bo tudi poslej prihajalo do nihanj v prizadevanjih, nekaj stalnic pa je tudi tako rekoč »zabetoniranih«. Zlasti na področju raziskovanja ter publiciranja imamo začetih več resnih projektov, ki imajo značaj večletnega dela. Spomnimo na knjižne zaklade, v katere sodijo nekatere več sto let stare knjige s statusom kulturnih spomenikov. Tisoči starih knjig ŽU Ruše, ŽU Limbuš in Zabeove (Falske) knjižnice so v glavnem evidentirani, fotografirani z impresumi vred ter shranjeni v primernejšem okolju kot doslej. (»Na sledi« smo tudi zelo bogati »Krejčijevi knjižnici« iz medvojnega obdobja.) Sedaj je na vrsti analitično, študijsko delo, zaščita in restavriranje ter, kar je za kulturno vzgojo najpomembnejše, široka predstavitev, dostopnost … Za to bo potreben celostno zasnovan projekt in spoznanje oblasti, da je denar, investiran v kulturo, knjižnice, muzeje, galerije … ena najboljših naložb!

Predstavniki občine, UKM, društva in MK

Denar in materialni pogoji za delo so prav tako pomembni za društva. Vsaj za naše društvo drži, da so ta sredstva v trendu padanja in bo potrebno za realizacijo programa marsikaj spremeniti. Pomembnih sredstev, ki jih je poprej društvu namenjala svetniška skupina Lira, ne bo več. Morali jih bomo nadomestiti. V primeru, da ne bomo dovolj uspešni, pa bo moral biti prilagojen program. Gotovo bo potrebno več skrbi nameniti poslovanju s sodobnimi tehnološkimi sredstvi, ki marsikaj pocenijo. Zato pa je potrebno večkrat na spletno stran, na **WWW.LIRA-RUSE.SI**.

Lirina planinska potepanja

LIDIJA VALENČAK

Člani društva Lira radi zahajamo v planine. Zato v društvu vsako leto organiziramo vsaj en planinski pohod. Odkar nas je zapustil naš dober prijatelj Ivek Krajnc, so planinski pohodi namenjeni njemu v spomin. Nam v spomin pa je ostala njegova pesem:

Ko v planine se podam,
s prijatelji ali pa sam,
vse skrbi pustim v dolini,
saj lepo mi je v planini.

Prvi spominski izlet je bil organiziran leta 2011 v sotesko Čepa v Avstriji. Čeprav je dolžina soteske le 1,2 km, smo mi prehodili precej več, saj je pot speljana tako, da se po številnih stopnicah in mostovih enkrat vzpenjamo, nato zopet spuščamo k potoku. Vso pot pa spremljamo igro narave, številne brzice in slapove, med katerimi je najlepši 26 metrov visok slap Tschauko. Po ca. treh urah hoje nas je 49 pohodnikov pot zaključilo v dolini Poden.

Ivek Krajnc, ljubitelj petja, planin …

Naslednje leto smo obiskali Dobrčo (1634 m). 35 članov našega društva si je Dobrčo zapomnilo po dokaj strmi poti na vrh, po čudovitem razgledu z vrha, kjer smo kot na dlani imeli Julijske Alpe, Kamniške Alpe in Karavanke, in predvsem po zelo prijaznem osebju na planinski koči in zelo dobri, obilni ter poceni hrani.

Leta 2013 smo se povzpeli na Storžič (2132 m). Tokrat smo si izbrali nekoliko bolj naporno pot. Od Doma pod Storžičem se nas je 27 pohodnikov čez Škarjev rob povzpelo

na vrh Storžiča. Bolj kot vzpon na vrh je bil naporen strm sestop na Kališče in dalje v Mače. Dokaj utrujeni, a ponosni na uspelo turo, smo po sedmih urah in pol hoje prispeli do avtobusa. Za prihodnje leto smo si obljubili nekoliko lažjo turo.

Obljubo smo držali in se lani odpravili k Zapotoškim slapovom. Pridružili so se nam tudi udeleženci akcije Pohorska grča, ki so imeli ta izlet kot nadomestni izlet zaradi slabih vremenskih razmer prvotno odpovedanega izleta v avstrijsko pogorje Mixnitz. Tako se nas je skupaj pohoda udeležilo 50 pohodnikov. Izhodišče za naš pohod je bila Koča pri izviru Soče v Zadnji Trenti. Od tod smo pot nadaljevali peš mimo Kekčeve domačije ob strugi Suhega potoka v smeri proti planini Zapotok. Vso pot so nas spremljali lepi razgledi na gore, pred nami smo opazovali Bavški Grintavec, za nami mogočni Prisojnik in Razor. Hodili smo malo po strugi Suhega potoka, malo po gozdni poti, povsod pa občudovali dišečo planinsko cvetje: nageljčke (Sternbergov klinček) in veliko planinskih pegastih prstastih kukavic (orhideje). Potok, v katerem se je že pojavila voda, nekajkrat prečimo. Nekateri s skakanjem po kamnih, drugi so bosi zakoračili v bistro, vendar kar precej hladno vodo. In kmalu se nam je odprl čudovit pogled na 15-metrski slap, ki pada v turkizen, ledeno mrzel tolmunček. Po povratku smo se pri Koči pri izviru Soče okrepčali in nato povzpeli še do izvira naše najbolj opevane smaragdne reke – Soče.

Slavili smo 15 let delovanja

PATRIK VICMAN

Društvo je 4. februarja 2014 proslavilo 15-letnico obstoja in delovanja. Ob tej priložnosti smo pripravili nekaj prireditev, naš član Patrik Vicman pa je društvu ob tej priložnosti namenil dve pesmi:

LIRI za rojstni dan

~ Svoj rojstni dan Lira praznuje,
obletnica tukaj nas vse povezuje.
Iz dna srca vse najboljše,
drevo želja naj krasi le najlepše.
Dvignímo kozarček,
odkrijmo pisan spominček,
nazdravimo s ponosom Liri,
kulturni tej Ptici. –

~ Naj proslavimo, naj se
razveselimo, saj prav
poseben ta je večer:
Trajaj in ne dotrajaj,
vztrajaj in do višav
Raja se, o Lira, raduj.
Tako níkdar ne omahuj, le
ponosa nam naprej še
izkazuj! –
~ Vse najboljše, vse najlepše
in na mnoga leta še naprej,
to Liraši pojemo ti odslej!

LIRINA Zdravljica

~ Svoj dan Lira praznuje,
naj kupica polna bo
vina. Prava danes je to
vrlina, obsije naj nas
tvoja belina. Grb krasi
prekrasna lira, ni
besede, ki napolnile
jo bi prezira. Teče
počasi, kupica nje kapljice
trosi: Danes beležje se
piše, tako Zgodovina naj
se riše. Ponosno po
Sloven'ji in nje hribovja
pležeš, korak urno in
zbrano vedno zaplešeš.
Svoj dan – velik dan
praznuješ ti Lira, naj
kupica zláta polna bo
vina. Prava danes naj
bo to vrlina, obsije
za vekomaj naj nas tvoja
belina. Kupice k višku,
ljubice k počitku – na
zdravje, Lira, na tvoje
zdravje, kapljica
žlahtnega vina. –

Patrik Vicman

Javna dela kot priložnost

MATJAŽ GRAHORNIK

Zavod za zaposlovanje RS že nekaj let zelo aktivno (letos je žal precej zaostril pogoje) izvaja programe javnih del, s katerimi omogoča dolgotrajno brezposelnim osebam in nekaterim drugim posebnim skupinam brezposelnih vključitev v njihove programe. Ti so mišljeni kot vključevanje (ali pa vsaj poskus oz. spodbujanje vključevanja) mladih oz. dolgotrajno brezposelnih v (novo) delovno okolje, kjer bi si ti pridobili nova znanja, izkušnje, delovno prakso in ne nazadnje poznanstva (t. i. širjenje socialne mreže), ki bi jim prišla prav pri njihovi nadaljnji zaposlitveni karieri.

Javna dela se izvajajo s pomočjo neprofitnih delodajalcev. Zajemajo področja izobraževanja, kulture, promocije kulturne dediščine, turizma, socialnega varstva, komunale, varstva narave, kmetijstva in sorodnih področij. V programe javnih del se lahko vključijo dolgotrajno brezposelne osebe in tiste, ki so prejemniki denarnega nadomestila. Program navadno traja največ leto dni, vendar je zaradi specifičnega stanja na trgu dela v Sloveniji pri določenih ciljnih skupinah brezposelnih oseb možna njihova ponovna vključitev pri istem izvajalcu javnih del za dodatno leto, kar predstavlja maksimum pri zaposlitveni karieri te vrste.

Društvo za razvoj LIRA je v Rušah kot neprofitna organizacija v program javnih del vključeno že drugo leto. V letu 2013 je bila v njen program »Pomoč pri razvoju in pospeševanju turizma« vključena Lara Grušovnik, po dokončani izobrazbi univerzitetna dipl.iur, ki je medtem našla zaposlitev za nedoločen čas, lani pa Matjaž Grahornik, diplomirani zgodovinar, aktiven član turističnega društva (TD Miklavž), z opravljeno licenco turističnega vodnika po Štajerski.

Matjaž Grahornik

Od večjih projektov, ki s(m)o se jih »liraši« lotili, velja izpostaviti:

- raziskovanje »ruške« zgodovine gospodarstva (knjiga RUŠE - mesto ob vodi).
- katalogizacijo limbuških bukev (tj. več kot 300 starih knjig, ki so, pospravljene v lesenih zabojih na podstrešju župnijskega doma v Limbušu, čakale na njihov natančen popis, vključujoč fotografije njihovih naslovnic in impresumov.
- katalogizacijo starejših knjig ruškega ŽU (preko 1000), vključujoč fotografije …
- »falske knjige« (tj. popis več kot 1.200 knjig iz domače knjižnice falskega zemljiškega gospoda, grofa Alfonsa Zabea), ki se danes nahajajo v mariborski Univerzitetni knjižnici.
- izdajo knjige o ruških domoljubih, vključujoč izpopolnjen rodovnik Glas(z)erjevih.

V načrtu je še izdelava zloženke z opisom naravnih in kulturnozgodovinskih znamenitostih (oz. spomenikih) v Občini Ruše, popis pomembnejših sakralnih objektov in nagrobnikov na pokopališčih Občine Ruše, katalog stavbne dediščine in še kaj.

Kot je zaznati po zgornjem opisu, je spekter dela v LIRI zastavljen zelo na široko in od raziskovalca zahteva nekaj specifičnega znanja na posameznem področju (latinščina, staro nemška gotica, arhivsko raziskovanje, fotografske veščine, pisanje tekstov …) Program javnega dela, zastavljen v projektih Društva za razvoj LIRA, tako javnemu delavcu omogoča pridobitev prepotrebnih delovnih izkušenj oz. delovne prakse tako na kulturološkem področju kot področju zgodovine, turizma …, občini in širši javnosti (narodu) pa ohranitev kulturne dediščine in promocijo za turiste zanimive preteklosti lokalnega okolja.

Občni zbor 2015

Vsako leto naše društvo že kar na začetku izvede občni zbor. Letošnji je torej že za nami.

V programskem smislu ni prinesel nič dramatično novega. Le nekaj prireditev bo poslej organiziranih drugače, kot doslej. Tako smo že konec januarja zelo lepo fotografsko razstavo pejsažev Petra Zajfrida in Mateje Njivar v razstavišču hotela Veter postavili na isti dan kot občni zbor. S tem smo nekoliko zmanjšali potrebno organizacijsko delo in finančne stroške. Prav slednje, financiranje dejavnosti, je bilo izpostavljeno kot velik problem, ki ogroža realizacijo sicer bogatega programa. Za to, da bi program v čim večji meri izpeljali, se bo trudil novo izvoljeni Upravni odbor društva v sestavi:

- Vili Rezman, predsednik in urednik
- Lidija Valenčak, podpredsednica
- Metka Rezman, tajnica
- Ladislav Pepelnik, Miro Jaušovec, Matjaž Grahornik, Lara Grušovnik, člani.

Dolgoletnemu predsedniku smo se zahvalili za njegovo delo, članstvo pa pozvali k še aktivnejšemu delovanju.

Delovno predsedstvo posluša besede podpredsednice

PROGRAMI ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE

VILI REZMAN

Pred dobrodelnim pohodom

Tako. Sedaj je na vrsti še zadnji »zakaj«. Zakaj še nismo pripravili novega Programa za boljše življenje, čeprav je bilo to obljubljeno? Dosedanje tri LIRINE programske knjižice so namreč bile strateška usmeritev za naše delo na področju razvoja občine. Vodile so nas pri delu v obdobju dvanajstih let, za kolikor moramo prevzeti nase odgovornost, saj smo občino vodili! To smo tisti, ki smo sodelovali v političnem odločanju in izvajanju nalog kot člani Neodvisne liste za razvoj Lira in ne člani društva nasploh. Številni člani(ce) niti ne živijo v naši občini. So pa (bili) včlanjeni v društvo tudi posamezniki, ki so sicer simpatizirali druge liste in stranke. Celo večina državnozborskih poslank (cev) iz Ruš (pravzaprav vsi) je bila občasno ali dlje časa aktivna v društvu LIRA in pri izvajanju našega Programa za boljše življenje.

Preprost odgovor na gornje vprašanje je: nekaj začrtanih nalog iz obdobja 1998-2010 je še v teku. V zadnjem mandatu, po letu 2010, pa ni bilo zasnovane in predstavljene nove strategije razvoja občine, ki bi lahko bila predmet ocen uspešnosti uresničevanja in predmet primerjav. Sedaj se je tudi to (mandatno) obdobje izteklo. Pred kratkim se je hkrati pričelo »novo obdobje« vodenja občine in sedaj so že dane možnosti, ločnice za poizkus ocene in primerjave dogajanj v preteklih 16-ih letih (štirih mandatih) »nove« občine (po odcepitvi Selnice in Lovrenca).

Nov Program za boljše življenje se bo uzrl proti letu 2030. Bo poizkus realistične ocene razvoja in resničnih potreb ter možnosti za uresničitev. Poglejmo najprej nekaj kratkih refleksij z jasnim zavedanjem subjektivnih omejitev vsakogar, ki se poda na to pot. Za uvod pa poglejmo še, kakšno je bilo »zatečeno« stanje v času delitve občine.

Med delujočimi podjetji so ostale takšne ruševine …

Ruše so bile pred dobrimi stotimi leti kmečka vas, manjša od Selnice in Lovrenca. Brez sleherne industrije v centru. Močnejše gospodarstvo se je razvijalo na skrajnem zahodnem delu naselja, ob potoku Lobnica, kakor so imenovali tudi naselje ob potoku. Gospodarsko je takrat Ruše (center) močno »prehitevala« tudi vas Bistrica. A izgradnja elektrarne na Fali in Tvornice za dušik v Rušah je situacijo zelo spremenila. Ruše so se pričele hitro razvijati s priseljevanjem, centralizacijo. Prebivalstvo se je v manj kot stoletju povečalo za sedem krat, avtohtoni Rušani so naenkrat postali »manjšinci«, ruralno je zamenjala urbana kultura. Posamična območja občine so se razvijali v smer industrializacije že v zgodnjem 19. stoletju. Industrija je postala (in bo še dolgo) nosilec razvoja, v katerem so se Ruše vzpostavile kot gravitacijsko središče v mariborskem zaledju.

Dolgo je veljalo stališče, da se v Rušah živi bolje kot drugod, kljub »dim bruhajočim dimnikom« ali celo »po zaslugi tega dima«. Vse do osamosvojitve Slovenije. Takrat se je **ruško gospodarstvo**, ki ni bilo moderno in pripravljeno na tržne razmere, sesulo in »čez noč« je bila občina ob okoli 1500 delovnih mest. Vodstva podjetij (ne le v Rušah), ki niso našla programov za izhod iz težke situacije, so podjetja prenesla na znani paradržavni Sklad za razvoj (kasneje SRD, »Koržetov sklad«, danes imamo »Slabo banko«, SDH), torej na državo, ta pa je obetavne dele prodala zasebnim investitorjem. V Sloveniji je takrat že vladala neoliberalna gospodarska filozofija, rojevali so se prvi tajkuni, na hitro obogateli nekdanji socialistični direktorji in mlajši parveniji z dobrimi zaledji v politiki. Svojo priložnost so našli tudi tuji investitorji. Le za TDR Metalurgijo, osrednji, težko metalurški, elektro potratni in okoljsko sporni elektrotermični del nekdanje TDR, ni nihče pokazal interesa. Tudi desetletje kasneje, ko ga je skušala prodati LDSova vlada ne. Prodaja je uspela šele SDSovi vladi, ki si je »pilatovsko« oprala roke, ko se je rešila težkega bolnika. A HSE (Holding slovenskih elektrarn, ki ga je LDSova vladavina spravila iz Maribora v Ljubljano in ki ima danes na plečih še zavoženi projekt »TEŠ 6«), dejanski prodajalec Metalurgije, je bil slab skrbnik prodajne pogodbe. Bolj kot posodobitev proizvodnje in

okrevanje podjetja je imel v mislih električno energijo, ki jo je prodajal. Metalurgija je bila eden največjih porabnikov elektrike v državi. To energijo je bil zavezan HSE po pogodbi prodajati v Ruše po polovico nižji ceni, kot bi jo lahko iztržil s prodajo v Italijo, kronično uvoznico elektrike. Razlika v ceni je po laičnih izračunih takrat za pogodbeno obdobje znašala okoli 30 mio EUR. Proračun Občine Ruše je bil takrat približno 4 × manjši. Logika je precej preprosta: elektrika, proizvedena na Dravi, prodana v tujino, »pokasirana« v Ljubljani. Zanimivo, da se takrat v reševanje problematike (na uradnih sestankih s predstavniki holdinga in ministrstva) ni vključil noben ruški ali mariborski politik, razen ruškega župana! Tarnali so kasneje, ko je bilo vse že zdavnaj zamujeno.

Tako se je zaključila LDSova »zgodba o uspehu« v Rušah. Posledice so bile seveda porazne. Dediščina, prejeta ob cepitvi občine leta 1998, je bila pičla. Gospodarstvo bolj ali manj na tleh, vendar v drugih, zasebnih rokah. Nekateri novi lastniki so s svojimi načrti zbujali nekaj optimizma.

Socialna slika je bila porazna. Občina Ruše je beležila rekordno, najvišjo stopnjo brezposelnosti v državi, preko 30%, socialni transferi so se povzpeli v nebo, občutek brezupa je bil vsesplošen, v občini se je začutila tendenca populacijske »izpraznitve«, eksodusa, najhujšega, kar se lahko nekemu socialnemu okolju dogodi. V taki situaciji, v takšnih trendih smo »liraši« prevzeli odgovornost za spremembo, podeljeno na volitvah. S programom za boljše življenje kot obljubo, ki smo jo volilnemu telesu ponudili pred volitvami. Poglejmo, kako uspešni smo bili v izpolnjevanju zavez, ki smo jih dali. To bomo storili tako, da bomo naše tri mandate primerjali z mandatom zadnjega župana Uroša Štanca in njegove koalicije v letih 2011/2014.

Osnovna naloga prvega župana »nove Občine Ruše« (Vilija Rezmana) je bila sklenitev sporazuma o **delitvi občine** in zagotovitev političnih pogojev za udejanjanje Programa za boljše življenje. V to smer so šli tudi ukrepi.

TDR v časih, ko še ni bilo centralnega blokovnega naselja.

Ko se danes ozremo na prehojeno pot lahko trdimo, da smo delitev občine izpeljali korektno. Sicer res, da s trdimi stališči in pretežno nepopustljivo do secesijskih občin, a vendar pravično. To je bilo možno, ker je takratna lokalna politika enotno podpirala župana pri pogajanjih. Bistvena pri tem je bila delitev premoženja in obveznosti, stavb, zemljišč, kreditov … Osnovno načelo, ki se je uveljavilo, je bila lokacijska pripadnost. Poizkuse mešetarjenja s tem, kje bo sedež JSKD, OZR, ŠZR … smo hitro preskočili. Niso ključni, a stališče Občine Ruše v tovrstnih divergentnih razmišljanjih je bilo: Rušani nismo spodbujali cepitve občine (in je tudi ne ovirali), ne pristanemo pa na to, da bi novi, »secesijski občini« razbijali dobro delujoče sisteme. Povabljeni sta bili k skupnemu delovanju, sicer pa je njuna obveza, da vzpostavita, če to res želita, drugačne okvire delovanja. Ruše so torej tudi z lokacijo Upravne enote, Policijske postaje, Obrtne zbornice, JSKD … ostale gravitacijsko središče.

Bolj zahtevno je bilo sporazumevanje o tem, kje, v kateri občini bo po novem zaposlen **strokovni kader.**

Pri tem vprašanju je bilo stališče pogajalcev večkrat preverjano, a Rušani smo vztrajali: novi občini, ki sta se čutili utesnjeni v starih statusnih okvirih, morata poskrbeti za svoj kader sami, tako, da ne bosta slabili Občino Ruše. Pretežno mlajši, visoko izobraženi in dovolj izkušeni strokovni sodelavci, svetovalci so ostali »v Rušah«. Bile so jim zaupane številne naloge, programi, projekti, dana pooblastila. Bili so tudi dovolj samostojni pri delu in motivirani, tako da so se aktivnosti glede na poprejšnja leta močno povečale. V mnogih občinah bi si meli dlani, ko bi imeli takšne sodelavce.

A konec leta 2010 je zavel »nov veter«. Novo vodstvo občine je pričelo »odločno«. Najprej je strokovni ekipi v upravi vzelo vsa pooblastila in jih prerazdelilo. Glej ga zlomka, med politično elito, direktorico, podžupane. Ti so kasneje sicer javno zatrjevali, da sprejemajo nase tudi vso odgovornost, a to je bilo le leporečje. Se je pa župan tako »elegantno

Župani: Vladimir Sabolek (Selnica), Vili Rezman in Franc Ladinek (Lovrenc).

razbremenil«, delegiral pooblastila kar počez in na vsem lepem na občini ni bilo več čisto zares odgovornih. To je bila gotovo ena večjih napak. Namesto, da bi sodelavce spoštljivo vodili in motivirali za delo, so zasejali seme nezaupanja, poniževanja ter zastraševanja. Tega »nelagodja« se občina ves prejšnji mandat ni znala otresti. Raje se je zapletala v številne spore, insinuacije, prijave, odkrite obtožbe, ovadbe in sodne postopke. Nekateri bodo še kar nekaj časa trajali.

Zdi se, da je »nova stara« ekipa, ki vodi občino sedaj, spregledala in spremenila odnos do sodelavcev. Tako je prav in to bi utegnilo biti za občinski razvoj blagodejno.

Za razvoj občine je ob drugem pomembno delovno in politično vzdušje. Leta 1998 je bilo to vzdušje ugodno. »Lirašem«, tistim, ki smo dosegli najboljši volilni rezultat, so LDS, DS in DeSUS takoj pisno ponudili **sodelovanje v koaliciji**. V letih, ki so sledila, so koalicijsko sodelovali še drugi, celo tisti z desnega političnega pola. Tisti pa, ki niso bili v koaliciji (na primer SD, SNS …), tudi niso »podirali« zgradbe. Taka široka paleta sodelujočih je bila možna le zato, ker je bil »vezna nit« Program za boljše življenje. Le skupina LDS je bila po začetnem sodelovanju skoraj »po definiciji proti«. Od tistega trenutka naprej, ko znotraj koalicije ni mogla zadostiti nekaterih svojih interesov. A ker je vodstvo koalicije delovalo povezovalno in so bili razvojni uspehi očitni, je lista Lira kar trikrat zapored dobila župana in mandat za sestavo koalicije. Ko je po dvanajstih letih oblast konec leta 2010 prevzela **nova koalicija**, je bilo precej več nervoze. Javnost je lahko spremljala celo posmehovanje novemu županu iz vrst njegovih lastnih koalicijskih partnerjev. A so se stvari »unesle«, takoj ko je bila razrešena koalicijska podžupanja in sta bila na podžupansko mesto postavljena še dva druga svetnika iz vrst koalicije. Ta je poslej delovala, kot da je nenehno na treningu »dvigovanja rok na povelje«. Z argumenti je skušala svetniška skupina Lira to monotonijo spremeniti (največkrat podprta s svetniškimi glasovi LDS in SNS), a so bili njeni argumenti preslišani. Skupaj z nenehnim opozarjanjem na zlorabe in kršenje poslovniških določil. A to ni kakšna ruška posebnost.

Koalicija je, tako lepo poenotena, spremenila smer, ki jo je prej obljubljala. Namesto racionalizacije delovanja uprave in zmanjšanja števila zaposlenih se ji je zgodilo, da ni le odpuščala, pač pa tudi dodatno obremenjevala proračun. Nič čudnega, če vemo, da se je število podžupanov relativno majhne občine namnožilo na tri, da so v vrhu začutili potrebo po zaposlitvi svetovalke za vodenje projektov ter zelo »ponesrečeno« najeli dobro plačano občinsko arhitektko, nekdanjo Rušanko Marušo Zorec. Le projektov in zaposlenih v javnih delih (slednje skoraj v celoti plačuje država) je bilo zmeraj manj. V upravi pa je še kar naprej pihal **eksorcistični veter**. Ob izteku mandata se je pokazalo, da je bila smer napačna. Morda je to najbolje povedal sedanji župan Uroš Razpet (prej podžupan za področje urejanja prostora in komunalo) v izjavi za Večer, ko je prostodušno priznal, da so prej le »**kritizirali, naredili pa nič**«, in da je prišel čas, ko je postalo »**nujno, da sami kaj naredimo**«.

Za ljudi, za občino, za razvoj je torej pomembno predvsem sledeče: **KAJ, KOLIKO, KAKO, ZAKAJ** in **KDO** je (bo) naredil!? Prav je vedeti tudi, **KAJ JE KDO OBLJUBLJAL** in ali so bile te obljube prazne predvolilne floskule. In se zavedati, da vseh niti občina in župan nimata v svojih rokah, pač pa, da je mnogo kaj odvisno od zakonodaje, aktualne državne (že nekaj časa tudi evropske) politike, od dediščine, ki jo je kdo nasledil, in še od česa. A vendar, ob temeljitem poznavanju ter premisleku se da ugotoviti ter **ločiti uspešnost od neuspešnosti**. Moja teza je, da smo bili v zadnjih približno 15-ih letih **relativno uspešni**. **Prispevali smo k boljšemu življenju**. To tezo bom poizkušal na naslednjih straneh dokazati kot verodostojno. Utemeljena je na javno dostopni občinski dokumentaciji in na različnih občinskih poročilih, v nepomembnem delu pa še na mojem lastnem arhivu in preteklih empiričnih izkušnjah.

OBČINSKE FINANCE. NAMESTO NADALJNEGA RAZVOJA - ZASTOJ!

Vsi programi, obljube (proračuni) so bolj ali manj približne napovedi in »seznami želja«.

To je očitno, če primerjamo sprejete PR in kasnejše popravke (rebalanse) ter zaključne račune (ZR). Šele ZR pokažejo dejansko stanje, natančnost napovedovanja in učinkovitost realizacije. Za namen tega teksta bomo predstavili le nekaj pomembnejših podatkov, iz katerih se vidijo tudi trendi*. Sledilo bo še nekaj ocen, ogradili pa se bomo od širših razlag, komentarjev, elaboracij, kar vse bo predstavljeno v knjigi **RUŠE 2030**, v novem Programu za boljše življenje.

PRIHODKI

V zadnjem času se nenehno opozarja na »fiskalno pravilo«, ali, povedano drugače, na zdravorazumsko načelo, da lahko porabimo le toliko, kolikor smo ustvarili. S tega vidika je pomembna usklajenost proračunskih prihodkov in odhodkov. Letna in dolgoročna.

*Op.: številke v grafih so zaokrožene brez vpliva na statistično vrednost

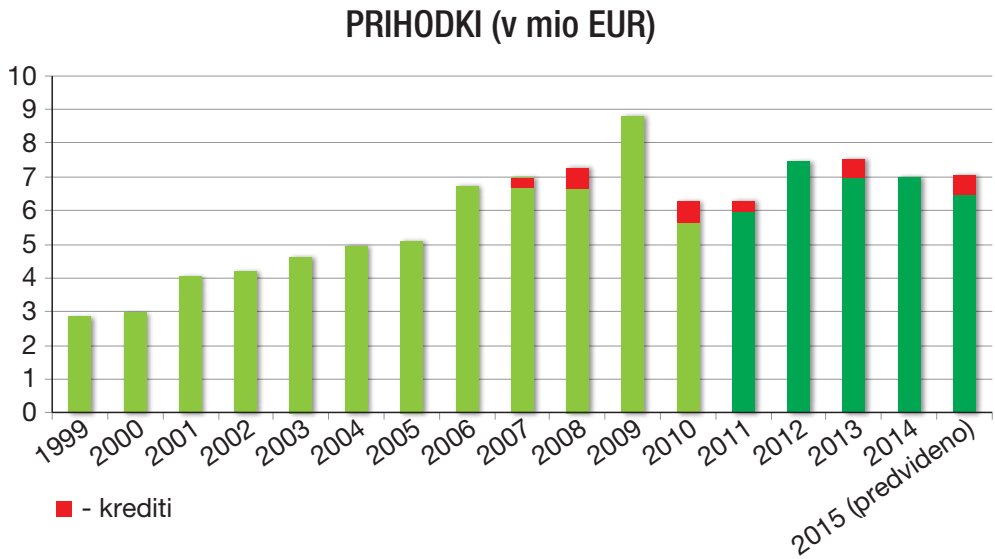

Prihodki občine so bili ob delitvi 1998 še zelo skromni, a so se nenehno povečevali. Vse do leta 2010, torej tudi še v času najhujšega besnenja globalne krize. Začetek zastoja beležimo na tej prelomnici. V mandatu 2011/14 pa je viden razen zastoja še trend padanja prihodkov. Danes smo na stopnji izpred desetih let, s padajočim trendom, kar res ne zbuja optimizma. Še zlasti, če vemo, da so v prihodke zadnjih let všteta:

- sredstva garancij (kakšnega četrt milijona);
- sredstva izrednega prihodka za komunalni prispevek, ki ga je plačalo podjetje Geberit (preko pol milijona). Plačan je bil za zemljišče za nove poslovne prostore, ki ga je prostorsko »pripravila« in ga podjetju predlagala še občina v »stari sestavi«. Občina je sedaj ta sredstva »vrnila« v obliki izgradnje cestne in komunalne infrastrukture v okolici Geberita;
- nepovratna sredstva za komunalno opremljanje zahodnega dela Ruš in Smolnika; za izgradnjo medobčinskega vodovoda, obnovo Doma kulture v Bistrici … (presegajo milijon), kar vse je pripravljala … še občina v »stari sestavi. »Nova oblast« je s pridom unovčevala ohranjeno »srebrnino«. *(Op.:s pojmom stara sestava ali stara oblast imamo v mislih obdobje 1998-2010, s pojmom nova oblast, novo obdobje pa tisto, ki jo je vodil župan Uroš Štanc v letih 2011-2014.)*

Omenimo še, da se je v »novem obdobju« pričelo prikazovanje poslovanja **Javnega nepremičninskega sklada (JANES)** tako, da je bilo po novem vključeno v PR. Prav tako kot (prej izvenproračunska) poraba najemnin za komunalno infrastrukturo, ki presega sto tisoč evrske zneske letno. Za leti 2013 in 2014 je bilo teh sredstev (prihodkov) zaokroženo 126.500 in 179.000, skupaj preko 300.000 EUR. Toliko bi morali odšteti od skupnih prihodkov občine, da bi prihodki bili bolj realno primerjani s tistimi iz časov »stare sestave«.

Javni sklad Občine Ruše za gospodarjenje z nepremičninami - JANES je imel v obdobju od leta 1999 do leta 2010 v grobem sledeče finančno poslovanje:

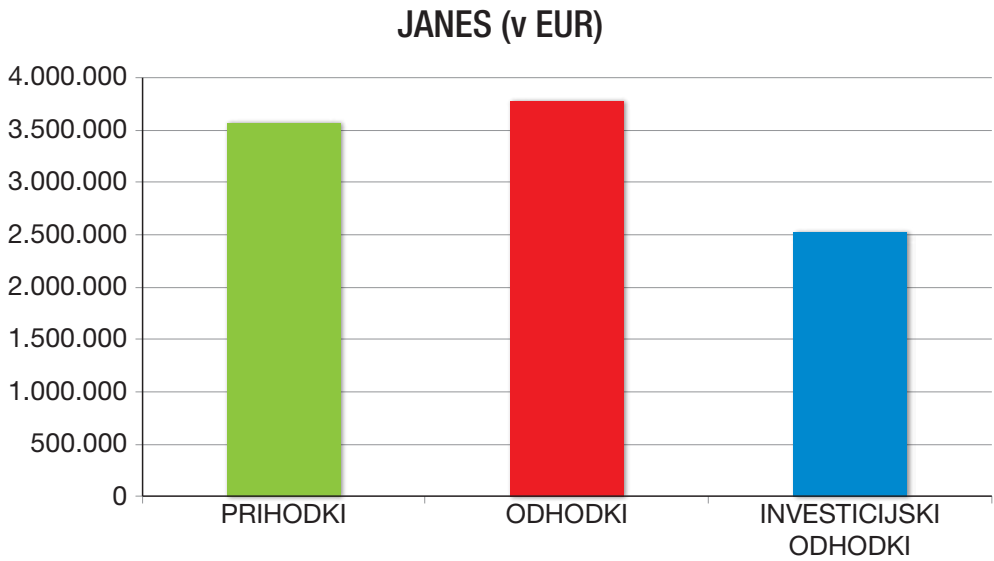

Poslovanje JANESA je bilo nadvse učinkovito. Iz svojih prihodkov je na trgu kupoval stanovanja po nizkih cenah, razen tega pa zagotovil še dodatno gradnjo v dvakratnem znesku našega vložka iz sredstev Stanovanjskega sklada RS in sredstev izvajalcev gradnje (stanovanja za trg). Skupaj preko 100 stanovanjskih enot. Sprejetih je tudi nekaj prostorskih aktov, ki omogočajo gradnjo še dodatnih več sto stanovanj. Aktivnosti za stanovanjsko gradnjo (razen nekaj zasebnih) pa v zadnjih letih ni več. Sklad je bil leta 2011 s sklepom občinskega sveta likvidiran, občina pa je vse investicijske aktivnosti opustila.

V letih svojega obstoja (zanimivo, da sovpadajo z leti, ko je Lira vodila občino), je JANES odigral zelo pomembno razvojno funkcijo, sočasno pa zagotavljal vlogo socialnega amortizerja (subvencije najemnin). Kajpak je najpomembnejša naloga sklada stanovanjska preskrba za neprofitne upravičence. Ob tem je sklad pridobival soinvestitorje ter se vključeval v aktivnosti občine na področju prostorskega planiranja, komunalnega opremljanja ter razpolaganja z nepremičninami. Rezultat tega poslovanja je preko sto novih stanovanj. (V zadnjih letih jih je občina nekaj celo izgubila.) S tem smo lajšali stanovanjsko stisko za preko tristo občanov, omogočali socialno migracijo (seveda skupaj z zasebno gradnjo, ki je bila po velikosti podobna neprofitni) ter subvencionirali najemnino za stanovanja velikemu številu upravičencev. Subvencije nenehno rastejo, kar kaže še en vidik socialne situacije pri nas. Poglejmo za boljši vpogled v delovanje JANESA še nekaj številk:

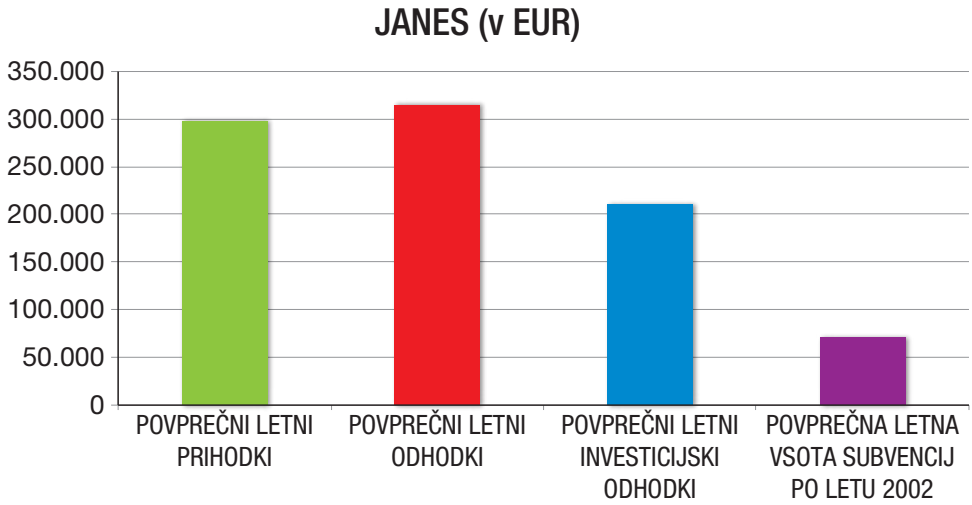

Pred letom 2002 so bile subvencije zanemarljive, nato pa so se do leta 2009 držale na podobni višini, od takrat naprej pa vse do danes pa hitro naraščajo.

Za boljše razumevanje **prihodkovne strani** je treba navesti dejstvo, da na večino prihodkov občina ne more neposredno vplivati. Davkov, zlasti dohodnine, koncesnin … je ca. 5 milijonov, kar je krepko več kot polovica vseh prihodkov lanskega leta. Odločilni vpliv pa ima občina na nekatere druge prihodke. Na tiste, ki jim rečemo kapitalski prihodki, na velikost pobranega nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča, kar je sicer oblika davčne dajatve, na najemnine in druge prihodke od premoženja. Če naj bi povprečnina (to so sredstva, potrebna, da lahko občina vsaj na minimalni ravni za občane zagotavlja izvajanje zakonskih obveznosti) bila v Rušah skoraj enaka dohodnini, je jasno, koliko sredstev preostane za razvoj, investicije, nadstandardne programe. Zagotoviti jih mora občina. Zato si poglejmo, kako so se gibali nekateri prihodki v preteklosti.

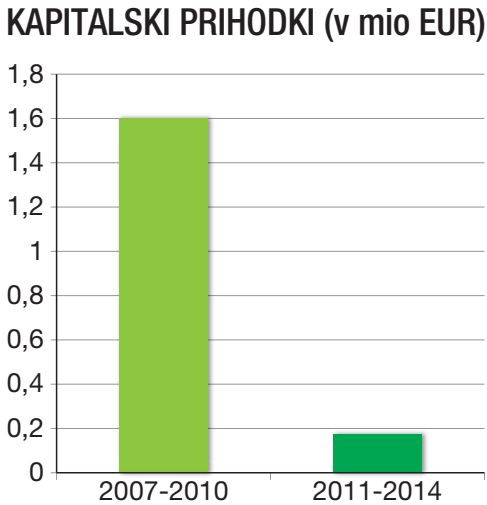

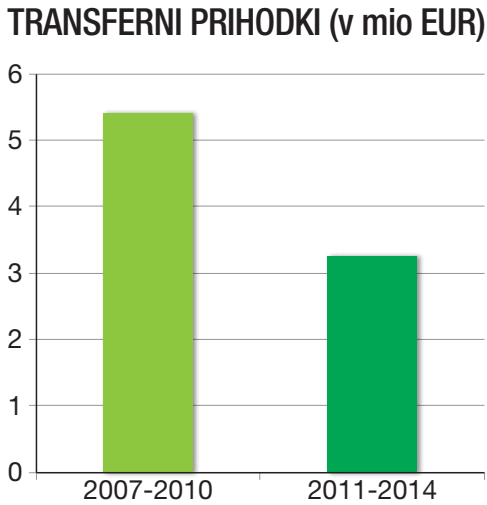

NUSZ (nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča), ki so ga zavezani plačevati vsi uporabniki ali lastniki zemljišč, zgradb, poslovnih in stanovanjskih, je prepuščeno (v načinu določanja) občinam. Zanje ga zaračunava in zbira država. Nekatere občine tega nadomestila sploh niso pobirale in so dobivale manjkajoča sredstva od države. Vsaka občina si lahko sama določa višino dajatve ali oprostitve, država pa si je tudi povsem samovoljno določala, koliko od pobranega NUSZ bo obdržala zase … Kaotični sistem. Do danes se je sistem v veliki meri normaliziral, predvsem po zaslugi »pritiska občin«. Ruška občina je bila pri teh procesih med najaktivnejšimi. Pa vendar, še danes sistem ne zadovolji skoraj nikogar, zato je prisoten silen pritisk, da se NUSZ ukine ter uvede »nepremičninski davek«, s katerim pa je za sedaj pravzaprav zadovoljna edino država.

NUSZ je najpomembnejši investicijski (razvojni vir) občin. Stara skupna občina, še s Selnico in Lovrencem v svojo sestavi, je to področje pred 1999. letom povsem zanemarjala. Z začetkom delovanja »nove« Občine Ruše pa je vodstvo sklenilo temu področju posvetiti vso pozornost. Najprej so se uredile evidence. Takih, ki so se prej lahko izogibali dajatvam, ki so posredovali napačne, prirejene podatke, skorajda ni več. Poslej naj bi plačevali dajatev vsi, pač glede na uporabo zemljišč in zgradb. Upoštevamo princip, da tisti, ki bolj obremenjuje okolje, nosi večje stroške obremenjevanja in prednosti ugodne lokacije. Na ta način smo v izhodišču zagotovili dolgoročni vir za financiranje »boljšega življenja«, boljše komunalne in družbene, kulturne, športne … infrastrukture. Hkrati smo zmanjšali možnosti nelojalne konkurence gospodarskih subjektov, ki so se izogibali plačevanju stroškov obremenjevanja okolja in dajatev iz naslova lastništva ali uporabe.

Upoštevajoč dejstvo, da smo na ruškem območju v »skupni« občini imeli iz naslova NUSZ v letu 1998 okoli 255.000 EUR prihodkov, naslednji graf pove skoraj vse:

Graf prikazuje (zaokrožene) prihodke iz naslova NUSZ v Občini Ruše v EUR. Upoštevana so plačila pravnih oseb, fizičnih oseb (pomenijo dobro desetino skupnega zneska), zamudnih obresti, poračunov, preplačil in vračil, zaradi česar so opazna periodična nihanja:

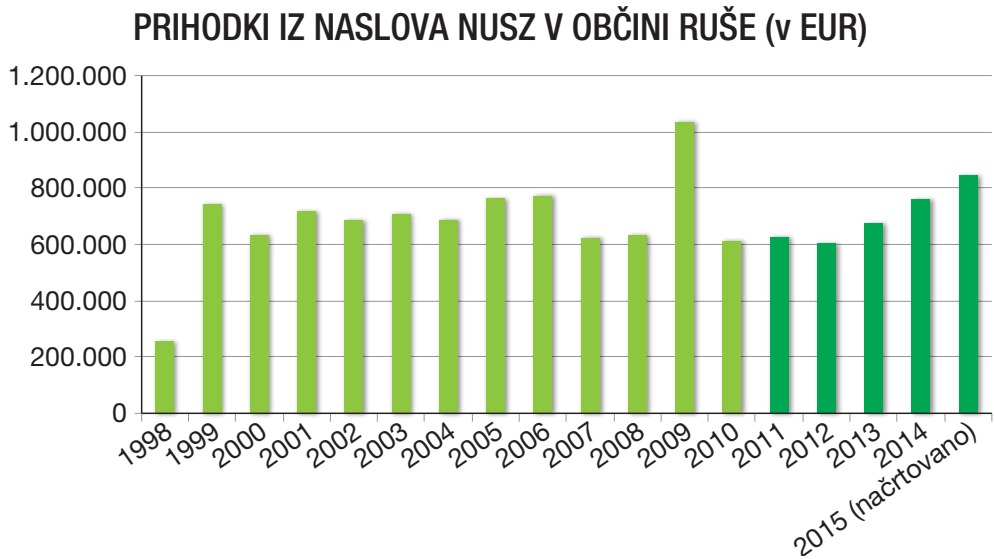

Upoštevati je potrebno dejstvo, da odmere nadomestila precej odstopajo od dejanskih prihodkov. Tudi če upoštevamo **oprostitve investitorjem**, ki jih je bilo v vseh letih za okrogel milijon. V mandatu 2011/14 so te oprostitve zanemarljive. V letih 1999/2014 se je tako dejansko vplačalo skupaj **10.340.000 EUR nadomestila**, z zamudnimi obrestmi vred pa še dobrih 20.000 EUR več. Na področju NUSZ so torej še možne spremembe, a o njih nima smisla špekulirati, ker bo NUSZ verjetno kmalu spremenjen v »nepremičninski zakon«. Najbrž tako, kot siceršnja zakonodaja zadnjih let: v breme državljanom …

Spremembe predpisov pa so od leta 2004 pomenile na tem področju velik premik. Prizadevanja občin so obrodila določene pozitivne rezultate. Nova **koncesija za »vodno dobro«** (koncesnina za omejeno rabo prostora, ki jo plačuje DEM) je prispevala v proračun občine v 11 letih skoraj 3 mio EUR. Letno pomeni to povprečno 265.000 EUR. Že deset let je ta koncesnina stabilen vir financiranja občine, razvojnih investicij in boljšega splošnega, družbenega standarda, življenja prebivalcev.

Pomemben vir za občino so vplačila **komunalnih prispevkov**. Odvisna so od investicij ter spreminjanja predpisov. Država je namreč pričela v zadnjih letih intenzivneje varovati plodno zemljo, zato so postali komunalni prispevki in zlasti nadomestila za spremembo namembnosti zemljišč vse višji strošek investitorjev. V obdobju 1999/2014 je bilo plačanih skupaj 1.630.000 EUR. Na letni ravni so se zneski vrteli pod 100.000 EUR, razen v letih 2006 (165.000), 2007 (103.000) in 2013 (639.000). Ključna pogoja za zaračunavanja prispevka sta, da so vnaprej pripravljeni ustrezni prostorski akti, ter da obstaja možnost priključitve na komunalno infrastrukturo.

Omenili smo, da je za občino zelo pomembno gospodarjenje s prostorom, **razpolaganje z nepremičninami**. Poglejmo, kako se je to odrazilo v proračunu v obravnavanem obdobju.

Za nakupe zemljišč je občina namenila 1.791.000, s prodajo pa je iztržila 4.630.000 evrov. Pozitivna razlika tako znaša 2.838.900 EUR. V zadnjih štirih letih je bila aktivnost občine skromna. Kupila je za ca. 290.000, prodala pa za ca. 156.000 EUR zemljišč. Nekaj prometa je bilo še s stanovanji in poslovnimi prostori. Prodanih je bilo za 494.000 EUR stanovanj (od tega so zadnja štiri leta prispevala 7000 EUR) in za 158.000 EUR poslovnih prostorov (v zadnjem mandatu nič).

Najemnine so še en pomemben vir financiranja dejavnosti občine. Za poslovne prostore je bilo v občini plačanih 1.037.000, za stanovanja pa 1.943.000 EUR najemnin. Najemnine so zanesljiv dolgoročni prihodek. Pomembne razlike v višini letne najemnine so se pojavile zlasti v obdobjih, ko smo zagotovili nova stanovanja za neprofitne najemnike, torej z blokovno gradnjo.

Druge najemnine, ki jih ne smemo zanemariti, pa so, če jih navedemo samo za zadnje leto, sledeče:

- za pokopališče ca. 30.000 EUR
- za bazen ca. 124.000 EUR (pomembne letne variacije)
- za komunalno infrastrukturo ca. 179.000 EUR (pomembne letne variacije).

Se je pa leta 2014 pojavil še **nov vir: najemnine za vrtičke** (1593 EUR).

Zakupnine so v letu 2014 segle nekaj čez 53.000 EUR. Drugi pomembni **nedavčni prihodki**, razen lani zanemarljivih izrednih davčnih ter kapitalskih prihodkov, so bili lani še:

- prihodki iz naslova doplačil občanov za investicije (ca. 31.000 EUR)
- **transferni prihodki** (sredstva države in EU skladov za investicije in javna dela … (ca. 326.000 EUR).

Prav pridobljena **nepovratna sredstva** države, javno finančnih institucij in EU, so postala v drugi polovici prejšnjega desetletja zelo pomemben razvojni vir. Prej, spomnimo, Slovenija še niti ni bila članica EU in je imela tudi drugačno nacionalno zakonodajo. Ne oziraje se na to, da je večina programov bila že utečenih in da so bili projekti v osnovi pripravljeni že v »starem času«, so se pridobljena nepovratna sredstva v »novem mandatu« zmanjšala. Skupno se jih je nabralo dobrih 11,5 mio.

PRIDOBLJENA NEPOVRATNA SREDSTVA RS IN EU (v EUR)

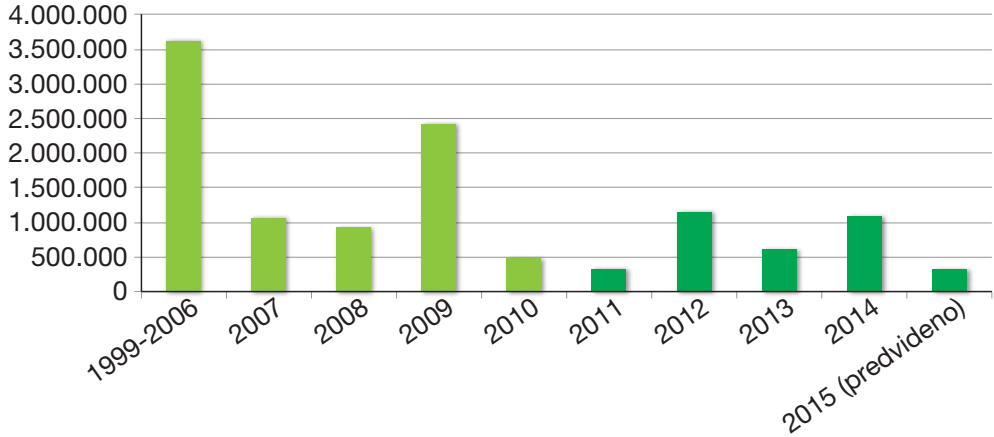

Če primerjamo le zadnja dva mandata (odkar se je pričelo bolj angažirano črpanje nepovratnih sredstev), pa so bila nepovratna sredstva zadnjega mandata skoraj pol manjša od predhodnega:

NEPOVRATNA SREDSTVA V ZADNJIH OSMIH LETIH (v mio EUR)

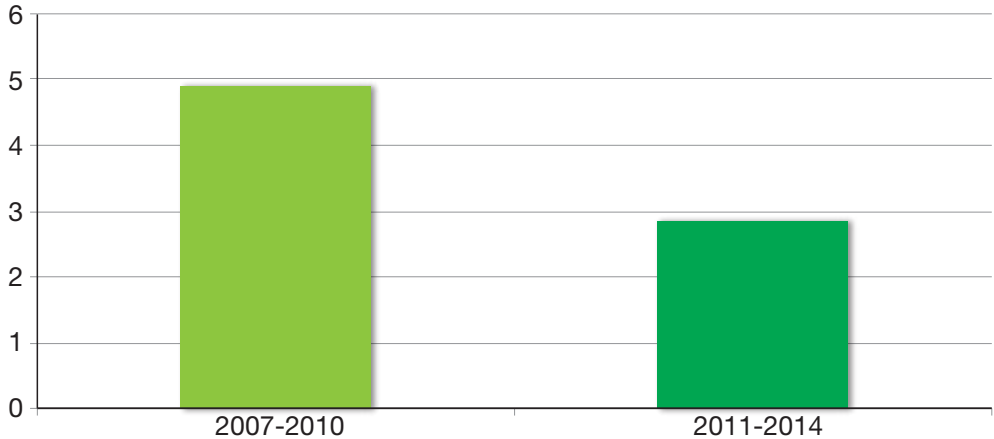

Ugibanje o tem, kako bo z nepovratnimi sredstvi v tekočem mandatu, nima pravega smisla. A v premislek pred prihodnjimi potezami oblasti je upravičen. Za sedaj kaže na **negativen trend**, saj še ni videti projektov, s katerimi bi kandidirali za nepovratna sredstva RS in sredstva, ki so nam na razpolago z novo »evropsko perspektivo«.

Izvajanje strategije, osmišljenih načrtov razvojnih programov in proračunov, je odvisno tudi od »filozofije« **zadolževanja**. Zadolževanje javnega sektorja (občin) ni kar po definicij »greh«. Zadolžujejo se podjetja, tudi zasebna, gospodinjstva in drugi. (Zanimivo, da država, ki je še pred kratkim s prstom kazala na (pre)zadolženost občin, sedaj le-te spodbuja in ponuja kar 50% višjo možno zadolženost, kot je veljala doslej!!!)

Res je, da se ne zadolžujejo vsi s premišljeno »filozofijo«. V nadaljevanju si bomo zato ogledali podatke o zadolževanju nove oblasti Občine Ruše in »filozofijo« zadolževanja v preteklosti. Očitno je, da se je stopnja obremenitve zaradi zadolženosti občine v zadnjem mandatu v primerjavi s »starimi časi« povečala. Vsi prejšnji krediti občine (v prvih 12-ih letih ca. 3,2 mio EUR) nosijo ca. 1/3 stroškov, če jih primerjamo s stroški novega mandata za najetih 900.000 EUR kreditov. Povedano drugače, za več kot 3 mio EUR »starih« kreditov plačuje občina več kot dvakrat manj stroškov kot za 0,9 mio EUR »novih« kreditov.

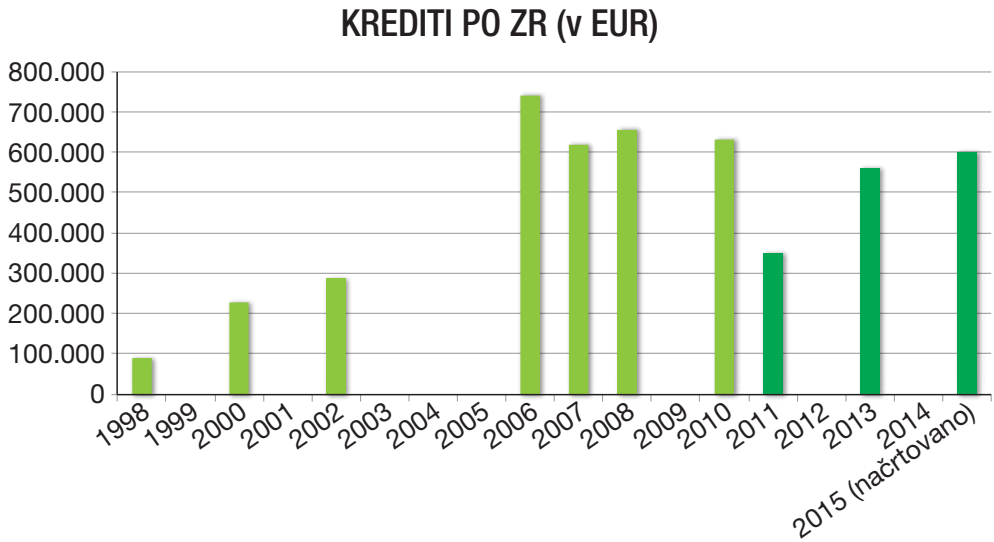

Najbolj bistveno vprašanje, ki si ga zastavljamo pred najemom kredita, je: Ali in kako smo ga sposobni vračati? Ali imamo **vir za poplačilo kredita**, ne da bi ogrozili zadovoljevanje naših drugih potreb in obveznosti?

Ker smo se v Občini Ruše odločali za dolgoročne kredite, smo se lahko zadolžili šele, ko smo bili prepričani, da smo zagotovili stabilne dolgoročne vire. Šele nato so sledile investicije, čeprav so želje in potrebe obstajale že poprej.

Tako smo vedeli, da se investicija (kredit) za izgradnjo kanalizacije poplača s komunalnim prispevkom in zaračunavanjem kasnejšega obratovanja (glej odstavek o najemninah za komunalno infrastrukturo).

Gradnja stanovanj mora predpostaviti vsaj takšne najemnine, ki bodo zagotovile gradbeni vložek in vzdrževanje. Za pokopališče, bazen … velja enako.

Nekatere druge investicije, kakršne so gradnja ali nakup knjižnice, Centra za mlade, gradnja cest …, ki neposredno nič ne vračajo v občinski PR, pa so smiselne, kadar uspemo najprej zagotoviti vsaj nepovratni sofinancerski delež države ali EU in kadar so hkrati zagotovljeni novi, sveži finančni viri. V Občini Ruše smo poskrbeli za izdatne, stabilne vire, če pomislimo, za koliko smo **povečali davčne in nedavčne prihodke**, NUSZ in najemnine na primer. Prav tako pa smo z aktivno zemljiško politiko, s prostorskim načrtovanjem, nakupi in prodajami nepremičnin, sledili istim ciljem. Tako smo neaktivno premoženje aktivirali, pridobivali komunalne prispevke, NUSZ, investitorji so zaposlovali …, z razliko v ceni zemljišč pa smo neposredno zagotavljali svoje investicijske vložke. Kako zelo drugače, kot v zadnjih štirih letih, ko ta preprosta politika v občinski hiši ni dobila »domicilne« pravice!

»Novi krediti«, ki so se najemali po tržnih, komercialnih cenah, imajo vsi po vrsti bolj neugodno ročnost (čas vračanja), višjo obrestno mero (celo 10 in večkrat višjo), in kar je najslabše, nimajo investicijske namenskosti! Če smo nekoč vedeli, za kaj se najemajo krediti (za kanalizacijo v Bezeni in v Bistrici, za cesto Mariborska - Falska, za bazen, za CEZAM, za stanovanjsko gradnjo), so bili krediti v zadnjem obdobju »zaviti v meglo«. Šele post festum lahko ugotovimo, da so se izgubili kot voda v pesku (za tekočo porabo), ali na primer za »pomoč« podjetju Geberit. Polovica (tega) zadnjega kredita se je nato še pol leta »valjala« na računu - ob plačilu visokih obresti!!! Občina preprosto ni vedela, kam s tem izposojenim denarjem.

Ena bolj problematičnih finančnih zadev pa je **neaktivnost občine** v zvezi z možnostjo angažiranja sredstev za **državne investicije** v Rušah. O tem govore državni dokumenti, načrti razvojnih programov. Namesto, da bi si občina prizadevala za predvidene in finančno ter časovno opredeljene investicije (Ruška obvoznica, krožišče pri trgovini Tuš, ureditev ceste in parkirišč pri Arehu, obnova in prodaja UE, krožišče »pri Godecu«), je forsirala »novo« kolesarsko pot (dejansko rekonstrukcijo že obstoječe), ki bi naj bila pomemben turistični potencial!? Za sedaj brez uspeha, kljub vloženim več deset tisoč evrom »za papirje«. Medtem se je »zgodilo«, da ni bila realizirana in dokončana niti rekonstrukcija Mariborske/Falske (načrtovani zaključek del seže v leto 2012!!!). Druge naštete državne investicije, pri katerih je bila občina soudeležena z manjšinskimi finančnimi deleži, so bile v državnih dokumentih še v letu 2010 ovrednotene na 12,3 mio EUR. Končale naj bi se vse pred zaključkom gradnje obvoznice (6,7 mio), kar je bilo predvideno za leto 2016. Zelo optimistično sicer, pa kljub temu ni sprejemljivo, da se z ničemer, razen z nedokončano investicijo pri Arehu in skozi mesto, ni še niti pričelo. Investicije, ki jih je **država izpeljala brez finančne udeležbe občine**, pa so tudi vredne omembe. Na primer sanacija velikega plazu ob železnici pred Falsko graščino, sanacija Falske peči, gradnja Centra za socialno delo, Urada za delo, velika rekonstrukcijska in obnovitvena dela v Gimnaziji in srednji kemijski šoli … Gre za večmilijonske zneske. Le kdaj se bodo razvojno tako ugodni časi ponovno vrnili v Ruše?

Če se za zaključek poglavja o prihodkih ozremo še na **prihodke po razredih**, bomo ugotovili:

- **davčni prihodki** so se nekoliko znižali in se ustavili na nekoliko nižji ravni od tiste izpred sedmih let - do leta 2009 so imeli rastoči trend;
- **nedavčni prihodki** so se ustalili in se vrtijo okoli milijona že od leta 2006, z edinim velikim odstopanjem v letu 2013 (na račun starih unovčenih garancij in izrednega komunalnega prihodka za zemljišče, prostorsko pripravljeno vsaj že leta 2009);
- **kapitalski prihodki**, ki so poprej v povprečju segali malo manj kot do 400.000 EUR letno, so v zadnjem mandatu zdrknili na povprečno 10 × nižjo raven;
- **transferni prihodki** (nepovratna sredstva) so v zadnjem mandatu v primerjavi s predhodnim padli za dve petini, s ca. 5,4 mio na ca. 3,2 mio EUR.

ODHODKI

Odhodkovna plat občinskih financ je za prebivalstvo, občane pravzaprav »najpomembnejša«. Pove nam, koliko sredstev je bilo porabljenih in za kakšne namene. Torej je neke vrste kazalec blagostanja, saj je prikaz investicij, gradnje cest, komunalnih vodov, stanovanj, objektov za vzgojo, izobraževanje, zdravstvo, kulturo, šport …, pa tudi prikaz izvajanja socialnih ter drugih programov. Nič čudnega torej, če se v volilnih časih odhodkovna plat malce napihne, če takrat zrastejo krediti, če se ljudem obljubijo vse mogoče in pogosto nerealne investicije, zaradi katerih potem mnogim ostane priokus grenkobe. A za Lirinih 12 let velja le malce drugače. Graf pokaže konstantno rast, razen v letu 2010 (sicer volilnem), ko je zaradi krize poraba povsod dramatično padla.

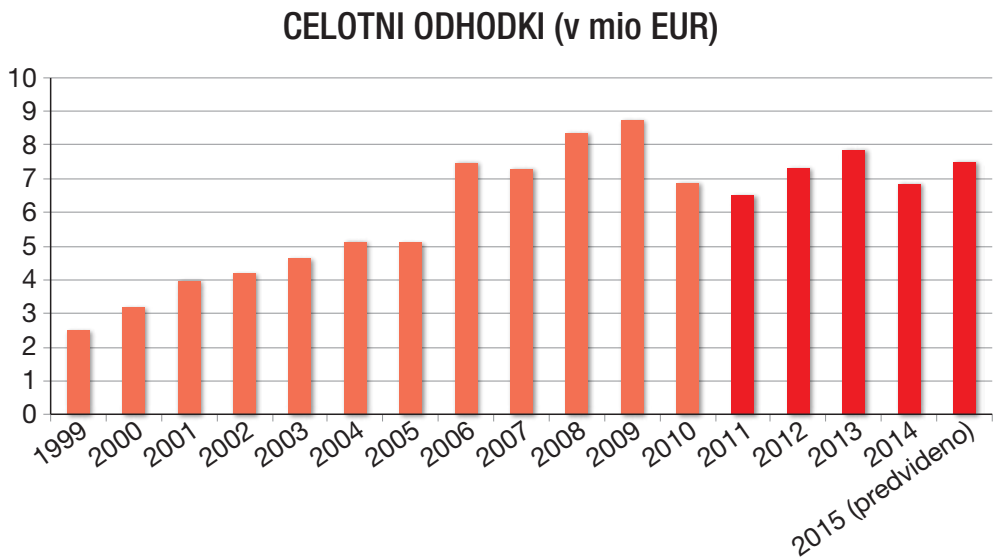

Tako kot za prihodke je tudi za odhodke pomembno, kako se usmerjajo po skupinah odhodkov, v grobem pa jih razvrstimo na **tekoče** in **investicijske**. Mnogi tekoče odhodke enačijo s stroški za birokracijo in socialo. Seveda ni tako, kar se lepo vidi iz programske in funkcionalne klasifikacije stroškov. Na poenostavljen način lahko te **tekoče odhodke** (potrošnjo) razvrstimo:

- na stroške za plače v upravi, za tiste, ki so zaposleni v Režijskem obratu ter vplivajo na zmanjšanje stroškov plačil zunanjim izvajalcem storitev, za vključene v programe javnih del, kar znižuje nezaposlenost in lajša socialne stiske … Pretežni del, preko 80% sredstev za javna dela je prispevala država, kar pomeni na drugi strani večje občinske prihodke.
- na izdatke za blago in storitve. Daleč največji delež gre za energijo in komunalne storitve, podobno velik za vzdrževanje, polovico manjši za drug splošni material.

Pri vsesplošni obsesiji za zmanjšanje potrošnje, stiskanje pasu, varčevanje, je vendarle dobro odgovoriti na neka vprašanja:
Se nam lahko zgodi, da se bomo zapletli v pretirano zmanjšanje zaposlenosti, da bomo z varčevanjem večali množico nezaposlenih?
Bomo zmanjšali število projektov javnih del in vanje vključenih nezaposlenih?
Bomo zmanjševali obseg in kvaliteto komunalnih storitev?
Bomo zanemarili vzdrževanje in urejenost objektov ter okolja? …

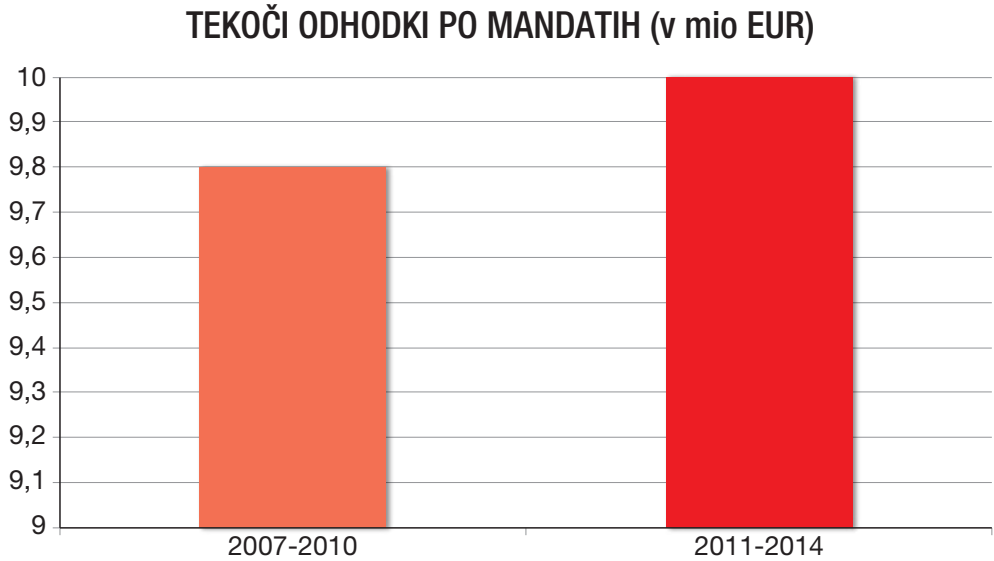

Za tekoče odhodke je značilno, da so do leta 2011 rasli. Po tem letu prične trend zmernega upadanja. Logično vprašanje je, do kod sme seči tak negativni trend, da ne bomo izgubili značaja socialno osveščene in sicer urejene občine?

Podobnega ranga velikosti so **transferni odhodki**. Gre zlasti za transfere posameznikom in družinam, javnim zavodom, skladom (šolam, vrtcem, domovom za starejše) in transfere raznim društvom. Zneski so začeli opazno naraščati že leta 2008 in so do današnjega dne ohranili visok nivo.

INVESTICIJSKI ODHODKI PO MANDATIH (v mio EUR)

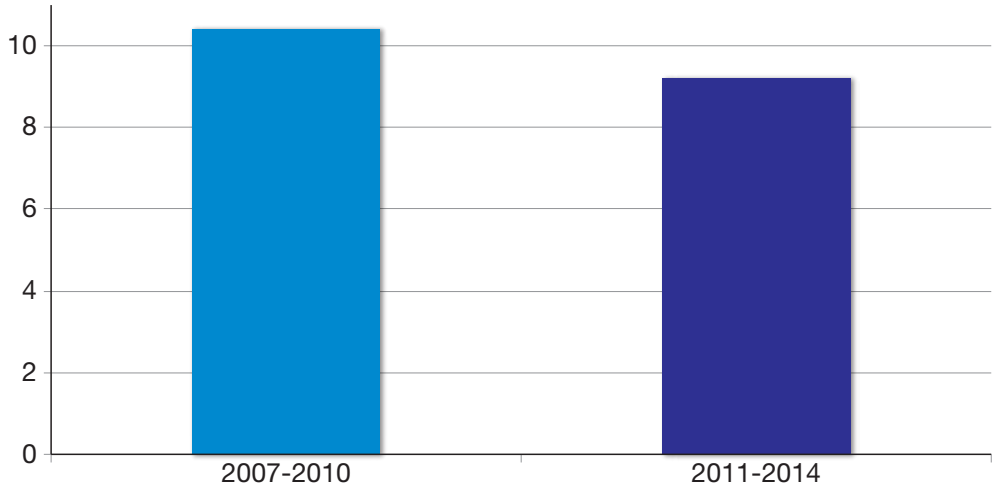

Druga polovica prejšnjega desetletja, od leta 2006 naprej, je bila zaznamovana z visoko investicijsko intenzivnostjo. Posledica tega so zavidljivi investicijski izdatki v zadnjem mandatu »stare vlade«. V novem mandatu je vodstvo tudi želelo nameniti precej sredstev za investicije, a v primerjavi s predhodnim je uspela precej, skoraj dva milijona nižja realizacija.

TEKOČI TRANSFERI PO MANDATIH (v mio EUR)

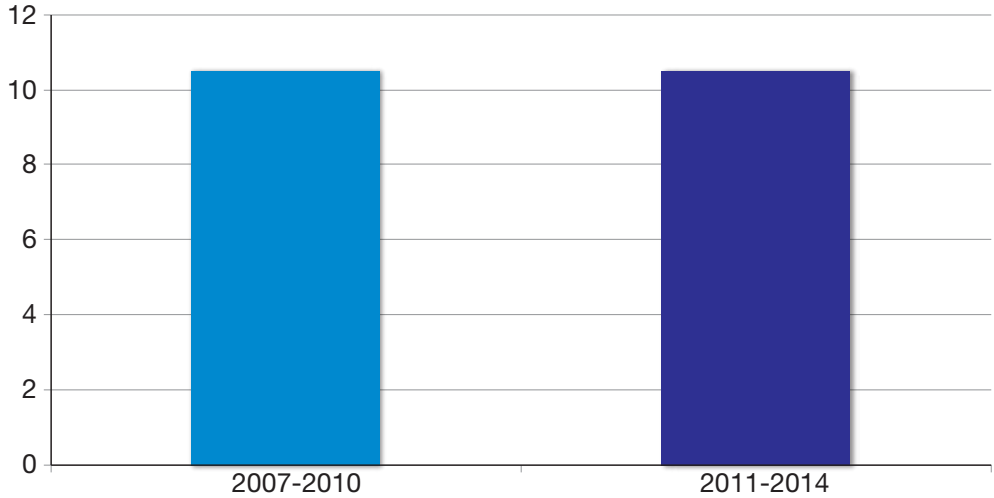

Izdatki za investicijske transfere so bili pretežno plasirani za obnove, dograditve, investicije na področju vzgoje, izobraževanja, kulture, zdravstva … Konec prejšnjega desetletja je bil zaznamovan z upadanjem sredstev na tej postavki, v zadnjem mandatu pa se kaže trend rasti in približevanje nivoju iz let 2003/2006, ko je bilo teh sredstev največ.

INVESTICIJSKI TRANSFERI PO MANDATIH (v mio EUR)

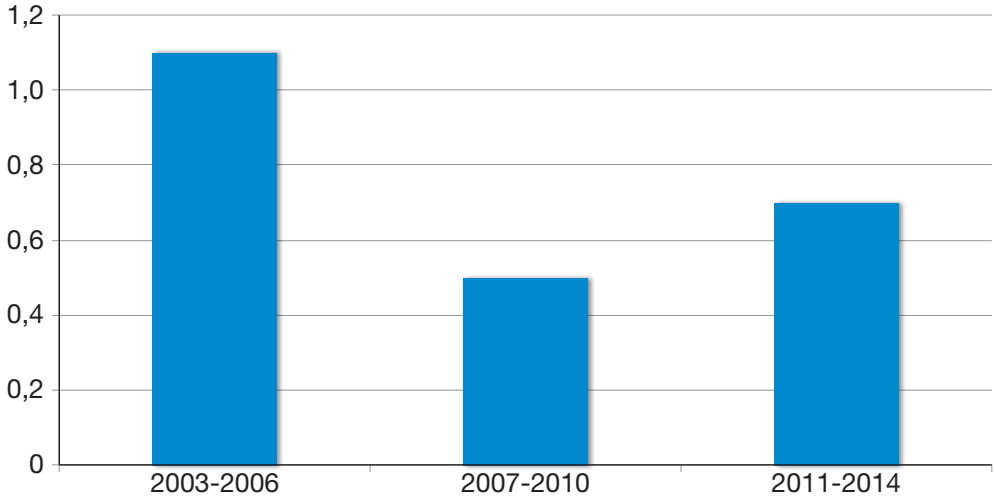

Kaj se je pravzaprav dogajalo v zadnjem mandatu, katero področje je sedaj že bivša »nova koalicija« bolj podpirala in katerega manj, pa je razvidno iz druge, bolj podrobne realizacije **programske in funkcionalne klasifikacije odhodkov** ter **Načrta razvojnih programov** za leto 2014, kakor so bili sprejeti in obljubljeni občanom. To velja pravzaprav za ves »novi mandat«. Ob sprejemanju PR in NRP smo »liraši« na slabosti načrtovanja vladajoče koalicije sicer opozarjali, a so bila opozorila brez izjeme preslišana. Da smo imeli »liraši« prav, se je zmeraj pokazalo ob rebalansih in zaključnih računih, ko je oblast dramatično spreminjala obljube in številke - na slabše seveda. Edino naše opozorilo, ki pa ga je oblast res deloma upoštevala, je bilo opozorilo na povsem zgrešene ambicije po zadolževanju. Dejanski najeti krediti so bili ob koncu leta bistveno manjši od tistih, ki si jih je koalicija ob sprejemanju PR izglasovala.

O tem, kako »resno« se je nova koalicija lotevala občinskih financ, govorijo številni zapisi, magnetogrami o kršenju Poslovnika, samo da bi se volja koalicije »ustoličila«. Prav posebej zanimivo je dejstvo, da Odbor za gospodarstvo in finance, ki ga je vodil koalicijski predsednik in predsedujoči sejam občinskega sveta, nesojeni »lirin zastavonoša« Igor Jurišič, ni imel za potrebno, resneje razpravljati o zneskih, ki so se vrteli okoli sedmih milijonov javnih sredstev proračuna. V nekem primeru so temu posvetili »okroglih 15 minut«. Nič čudnega, če so mnoge **investicijske namere »utonile« v obljubah**. Nekaj jih je vredno našteti.

Čisto zares novih večjih pridobitev v zadnjem mandatu pravzaprav ni bilo. Rekonstrukcija mednarodne kolesarske poti (obstoječa je resnično potrebna večje pozornosti) je obtičala. Obljube o gradnji doma starostnikov so že nekaj časa nerealne. Vsaj od takrat naprej, ko smo v mandatu 2007/10 v Rušah prodali zemljišče za dom in je bilo pridobljeno gradbeno dovoljenje ter vgrajen temeljni kamen. A država je dovoljenje razveljavila in ostale so le želje ter prazne obljube.

Rekonstrukcija Tovarniške, Mariborske in Falske ceste ter Trga vstaje in ceste k Arehu so sprva dajale obetavne rezultate. Del Tovarniške (torej del bodoče obvoznice) med Selniško in Industrijsko smo končali leta 2007. Drugi del Tovarniške ceste med Jugovo in novim

Geberitom je v zadnjih dveh letih občina s celovito prenovo komunalne infrastrukture v glavnem dokončala in tudi sama plačala, čeprav gre za traso predvidene **državne** obvoznice!? Mariborska cesta na relaciji od hotela Veter do Društva upokojencev je bila rekonstruirana in zgrajeno je bilo vzhodno krožišče (2008). Falska cesta se je pričela rekonstruirati na meji med Rušami in Smolnikom. Dobili smo nov most, zahodno krožišče, obnovljeno cesto, pločnik (2006) … do pokopališča. V zadnjih štirih letih pa se še ni uspelo končati projekta »Falska-Mariborska«, kakor ne zaključiti projekta Areh. Zdi se, da tiskovne konference in grožnje, da bo občina tožila »državo«, niso najbolj posrečen način vodenja in zaključevanja investicij.

Namesto načrtovane rekonstrukcije Jugove smo dobili nekaj asfalta za krpanje lukenj … Namesto predvidene širitve prostorov in celostne prenove otroškega vrtca smo se morali zadovoljiti s sicer potrebno energetsko sanacijo. Nadaljevanja v prejšnjem desetletju izvedene celovite obnove notranjost »Glasbene šole« nismo dočakali, ker je bil projekt tako slabo pripravljen, da ga je država zavrnila. Bi pa država podprla celovito obnovo zaščitene Vivatove zgradbe na Glažuti, a je občina že zagotovljeno državno sofinanciranje zavrnila. Posledice: pogorela zgradba še danes ni obnovljena, ministrstvo pa je občini za nekaj let prepovedalo kandidiranje za nepovratna sredstva - zaradi neustreznega poslovnega obnašanja! Največja investicija, komunalno opremljanje že v srednjem veku znanega vinorodnega okolja, ki se je imenovalo »Ruški breg«, sega s svojimi koreninami v začetek devetdesetih let. Krajani ob Vinski poti so dolgo »branili« svoje lastne vodne vire, ki jih je občina pomagala graditi. Končno so pristali na priključitev na mestni vodovod, a »porodni krči« so bili hudi in tudi zaključka projekta ni mogoče napovedati »brez ostanka«.

Manjše obljube so zadevale javne poti, lokalne ceste, javno razsvetljavo, vodovodne in druge kanalizacijske vode, mostove ter brvi, pločnike … Realizacija proračuna leta 2014 pokaže, da sredstev za te aktivnosti ni bilo (dovolj). Nanašajo se na cesto Smolnik-Šumik, Cesto k Majalu, več cest v Bezeni, Šlosberg, ceste v Logu, na Glažuti, na Knupleževo, Vertnikovo, Drevoredno, Bezensko, Gozdarsko, Terpinovo, Sončno, Škrbotovo, na pločnik v Bistrici, most v Logu, brv čez Lobnico … Uh, kako težko breme so si pustili za tekoči mandat. Zato pa v njem **ni moč računati na kakšne večje premike, nove projekte** … kar se v letošnjem PR in NRP za štiri leta že precej jasno kaže. V njem na primer ni »pravega prostora«, naklonjenosti za obvoznico (še naprej bodo vozili vsi težki avtomobili skozi mesto, za katerega smo sicer že v prejšnjem tisočletju predvideli »cono umirjenega prometa«), ne naklonjenosti za krožišče pri Tušu, zagotovitev prostorov za sodobno knjižnico in JSKD, za muzej …

»Nova oblast« seveda ni brez slehernih zaslug za dogajanje, razvoj v naših krajih. Razen naštetih, v veliki meri nedokončanih investicij, ima pokazati še kaj drugega: na primer precej novih usmerjevalnih tabel, s starimi fotografijami ali žaklovino prelepljene površine propadajočih zasebnih zgradb, nekaj novega okrasnega grmovja in dreves, bogat nov vozni park gasilskih avtomobilov, nekaj obnovljenih otroških igrišč, pa koše za pasje iztrebke, nadstrešnice (precej neposrečene) na avtobusnih postajališčih, kontejnerje za »ulično prodajo«, večje proračune za društva in mladinsko dejavnost, praznično okrasitev, največja kresovanja ipd. Nekaj ironičnosti v tem naštevanju ne pomeni nagajivosti »stare oblasti«. Ne bilo bi pa prav, ko bi vsa predvolilna dobrikanja spregledali in ko se ne bi uprli prehitremu pozabljanju vsega tistega, kar je (ni) bilo narejeno. Prav zaradi premalo narejenega je najbrž bila strast za adoptiranje, za »posvojitve« zaslug toliko večja.

BISTVENI POMEN PROSTORA

Čeprav se utegne komu zdeti trditev, da so prihodki in odhodki proračuna neposredno in temeljno povezavi s »prostorom« pretirana, je to neizpodbitna resnica. Spomnimo na glavne vire PR: davki (zlasti dohodnina in dajatve za uporabo prostora) in prihodki od premoženja (najemnine) ter kapitalski prihodki so največji vir, sledijo razni prispevki (komunalni). Zelo pomembna so tudi nepovratna sredstva, če sofinancerje uspemo prepričati v potrebnost, kvaliteto in smiselnost naših projektov.

Dohodnina je vezana na kraj stalnega bivališča, prostor. Povedano drugače, na število prebivalcev občine in njihovo zaposlitev (plače), na zagotovljeno stanovanjsko preskrbo. Z nadomestili in drugimi dajatvami za uporabo prostora so vir PR ponovno stanovalci, še bistveno večji pa gospodarski in drugi poslovni subjekti na ozemlju občine. Tudi komunalni ter ostali prispevki so vezani na lokacijo in na njej dostopno infrastrukturo. Vse to pa mora biti umeščeno v prostor, biti mora prostorsko planirano. Od tod velik pomen **Strategije prostorskega razvoja** in **Občinskega prostorskega načrta** ter podrobnejšega prostorskega načrtovanja. Druga plat prostorskega načrtovanja, ki manj direktno zadeva PR, je seveda sonaravno bivanje v okolju in dosegljivost družbenih storitev ter urejenost okolja, kar vse pomembno vpliva na kvaliteto življenja.

Na področju urejanja prostora in komunale pa občina v preteklem mandatu ni imela posebej »srečne roke«, čeprav je najela občinsko arhitektko in je imela za citirano področje dela podžupana, arhitekta z vsemi potrebnimi pooblastili. Z občinsko arhitektko Marušo Zorec se je zalomilo že na samem začetku, ko so bili zanjo prirejeni izbirni postopki, kakor ugotavljajo poročila nadzora. Nato se je ponesrečeno podpisala še nezakonita pogodba z njo in na koncu je morala občina enostransko razdreti pogodbo. Z vidika PR pa je bilo vodenje resorja »prostor« katastrofalno. Bo vse to preprosto pozabljeno?

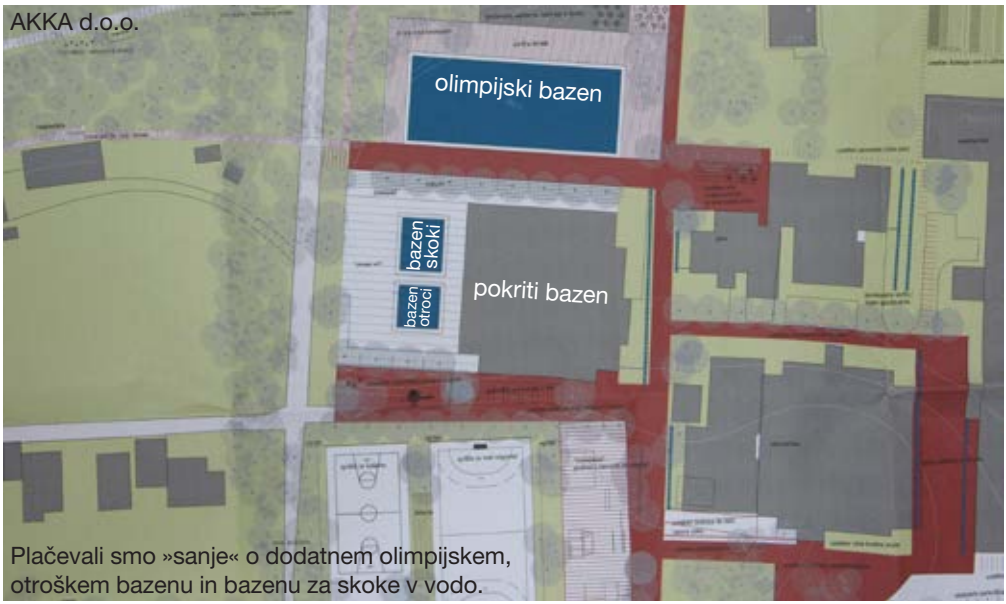

Plačevali smo »sanje« o dodatnem olimpijskem, otroškem bazenu in bazenu za skoke v vodo.

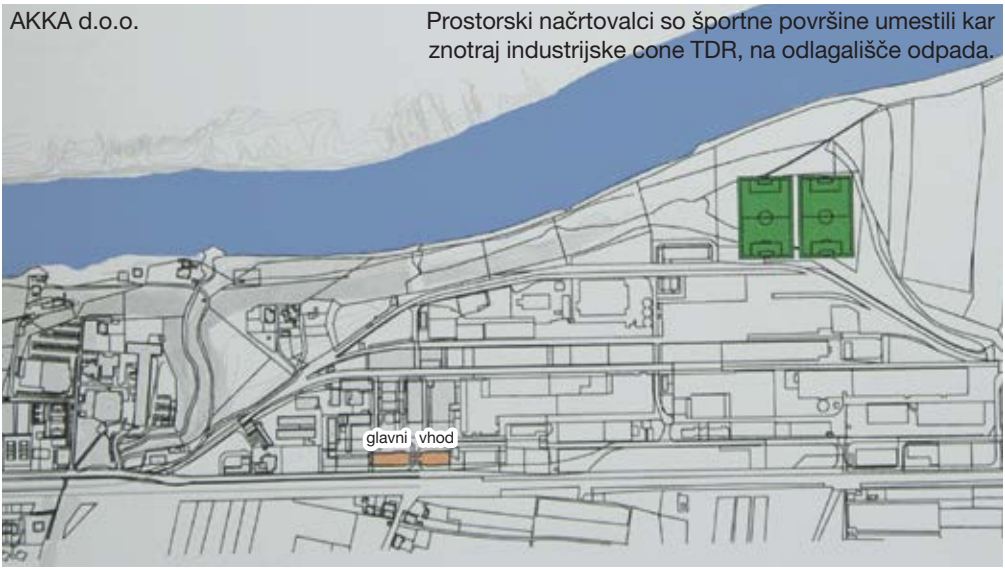

Najprej je koalicija ustavila sprejemanje podrobnih prostorskih načrtov, ki so bili v teku. Povsem je zanemarila potrebo po premisleku o strategiji prostorskega razvoja, aktivnosti za nov občinski prostorski načrt so zamrznjene na ledišču (verjetno pa se na čisto operativni strokovni ravni pripravlja kakšna odjuga). Občina ni poizkusila predstaviti nobene svoje prostorske ideje, ki bi jo sprocesirala v postopku sprejema kakšnega akta. Razen tistih, ki so jih predlagali in plačali zunanji naročniki in je uprava korektno opravila servisiranje njihovih potreb.

Tako se je zgodilo, da je pred kratkim vodstvo občine še lahko unovčevalo podedovano srebrnino, ko se je za investicijo v Bezeni na predlog občine v letu 2010 odločil Geberit. O novih možnostih za razvojne investicije pa se ni več razmišljalo. Tako bodo novi investitorji lahko prišli v stare poslovne, proizvodne prostore podjetij Seltron in Greiner, ki sta občino nedavno zapustili. Na trgu se bodo najbrž pojavili tudi stari postori Geberita. Prostorsko pripravljene možnosti za novogradnje pa ni, razen področja za manjše podjetje ob Jugovi, kar je ob Dolini miru še zadnja prostorska dediščina. Znotraj meja nekdanje TDR je situacija docela neurejena.

Da bi sklenili zanko, navežemo nit le še na odhodke in pritrdimo: investicije (posegi v prostor) imajo neposreden vpliv na tisto, kar smo v prejšnjih odstavkih razčlenjevali kot prihodke. Da, prišel je čas, ko je **nujno zavihati rokave na področju urejanja prostora in mu zagotoviti tudi več sredstev**! Ne le leporečja o odgovornosti za vsak ukrep in vsak potrošen evro.

SMO »LIRAŠI« LAHKO ZADOVOLJNI S SVOJIM PRETEKLIM DELOM?

Pri odgovoru na takšno vprašanje ne smemo biti samovšečni. Tudi nam je kaj spodletelo. Naj si na vprašanje raje odgovori vsak sam ob primerjavi preteklega dela, v obrisih popisanega v tej knjižici. Mi mu lahko ponudimo nekaj podvprašanj v pomoč:

Kako bi odgovorili vsi tisti, ki so v preteklosti zaskrbljeno pogledovali v svoje greznice, kdaj se bodo napolnile, sedaj pa so priključeni na kanalizacijske vode?

Kaj bi rekli vsi tisti, ki so pred desetletjem hodili po neasfaltiranih ulicah in v temi, brez javne razsvetljave?

Kaj bi rekli navdušeni smučarji, če ne bi bilo novega smučišča, Piskra? Da je vseeno?

Bi bili vsi tisti, ki so dobili nova stanovanja bolj zadovoljni, če bi se še zmeraj lahko stiskali pri starših, v kakšni podnajemniški sobici?

Bi se strinjali, da so bile zdravstvene storitve z obnovo in nadgraditvijo zdravstvene postaje in dodatnimi programi izboljšane?

Bi jim bilo vseeno, če še zmeraj ne bi bilo novega plavalnega bazena (starega jim je vodstvo TDR preprosto zasulo), kegljišča (staro je bilo prodano), nogometnega igrišča z umetno travo, gimnastične dvorane …?

Bi jim bilo vseeno, če bi ne imeli CIDA in CEZAMA ter festivala »ruški letni oder«?

Kaj pa hotel Veter in nove trgovine Klasek (Mercator), Tuš, Spar, bi bilo bolje brez njih?

Pa nova Center za socialno delo ter Urad za delo?

Kje bi parkirali avtomobile, če ne bi bilo v tem tisočletju zgrajenih okoli 2000 novih parkirišč? Večinoma brez zapornic in zahteve po plačilu parkirnine.

Bi bili veseli, če bi se namesto ogrevanja z zemeljskim plinom ponovno ubadali z »gorami« drv v kleteh, na zelenicah pred bloki, ali bi zopet morali kuriti mazut ter onesnaževati zrak?

So opazili, da se je nezaposlenost v občini v obdobju Lirinih mandatov zmanjšala z rekordnih preko trideset odstotkov na manj kot petnajst, in da je občina sodila v slovenski vrh po zaposlovanju v projektih javnih del in lokalnih zaposlitvenih programih, za kar je prejemala večino sredstev od ZZ RS?

Se spomnijo, da smo vzpostavili enega največjih režijskih obratov v Sloveniji, katerega zaposleni skrbijo za urejeno okolje, vzdrževanje in druge javne interese?

Takšna in podobna vprašanja bi lahko nizali še v dolgi vrsti. A kaj bi to? Bolj smiselno bo čez nekaj let primerjati razvoj »pod Liro« in »po Liri«. Takrat se bosta jasneje izpostavila dva kompleksa, odkrita s Freudovo psihoanalizo. »Ojdipov« glede na Lirinega župana ter »Elektrin« glede na Liro samo! Več in podrobneje o »dogajanju« v Občini Ruše v zadnjih šestnajstih letih ter o našem »Programu za boljše življenje« pa v naslednjem LIRINEM Almanahu.

Ko smo vgradili temeljni kamen v Ruških vratih, na nekdanjih, opuščenih hmeljiščih, se je pričelo: najprej trgovski center Spar in hotel Veter, dobili smo konkurenčno bančno poslovalnico, novi CEZAM, Center za socialno delo, Urad za delo, stanovanjski blok … Že malo prej tudi blagovnico TUŠ. Krepko preko 15 mio EUR investicij v le nekaj letih. Le knjižnica, sicer gradbeno in projektno pripravljena za dokončanje, nima pretirano lepih izgledov. Že drugi mandat je »pozabljena«.

Kazalo

Zakaj? Zato! 3
15 bogatih in uspešnih let društva LIRA 4
Statistika članstva in dejavnosti 6
Po vsebini in obsegu dela uspešni leti 2013/14 8
Lirina planinska potepanja 18
Slavili smo 15 let delovanja 19
Javna dela kot priložnost 20
Občni zbor 2015 22
PROGRAMI ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE 23
Občinske finance. Namesto nadaljnega razvoja - zastoj! 28
Prihodki 28
Odhodki 37
Bistveni pomen prostora 42
Smo »liraši« lahko zadovoljni s svojim preteklim delom? 44

KONTAKTI

PREDSEDNIK in UREDNIK
Vili Rezman
GSM: 051 374 488
vili.rezman@gmail.com

TAJNIŠTVO
Metka Rezman
GSM: 051 216 358
metka.rezman@gmail.com

PLANINSKI IZLETI
Lidija Valenčak
GSM: 051 608 855
lidija.valencak@gmail.com

POTOVANJA
Miro Jaušovec
GSM: 041 800 722
miro.jausovec@guest.arnes.si

POŠTNI NASLOV
Društvo za razvoj LIRA - Ruše
Falska cesta 24, 2342 Ruše
drustvoliraruse@gmail.com

DEŽURNA PISARNA
Vsak prvi ponedeljek v mesecu
med 19. in 20. uro.

LIRIN ALMANAH 2015

Izdajatelj in založnik
Društvo za razvoj LIRA - Ruše

Urednik
Vili Rezman

Lektura
Ni lektorirano

Fotografije
Gregor Rezman, Lidija Valenčak,
Olga Malec, Samo Žnidaršič, arhiv

Računalniški stavek
Boštjan Rezman

Naklada
350 izvodov

Tisk
Uprint

RUŠE, februar 2015

ČEBELARSKA DRUŽINA RUŠE - 80 LET
*(več avtorjev, **2007**)*

100 LET PGD SMOLNIK
*(več avtorjev, **2007**)*

IZ VEČERA V DAN
*(Uroš Vošnjak, **2007**)*

OHRANIMO OKOLJE
*(več avtorjev, **2007**)*

ZGODOVINA GODBE RUŠE - 80 LET
*(Mateja Vizjak, **2008**)*

DEŽELA Z RADIRKO (GREMO NA VOLITVE)
*(Uroš Vošnjak, **2008**)*

ŽIVIMO ZDRAVO
*(več avtorjev, **2008**)*

MOJE POTI
*(Mirko Vovšek, **2008**)*

MLADI ZA STAREJŠE
*(več avtorjev, **2009**)*

ISKANJE NEVIDNEGA
*(Sara Robič, **2010**)*

MOJA DRUŽINA
*(več avtorjev, **2010**)*

PESMI
*(Alojz Obrovnik, **2010**)*

OB KOVAŠKEM OGNJU
*(Mihael Ramšak, **2010**)*

ČRNI METULJ
*(Goran Glaser, **2011**)*

IGRE IN ODRI
*(Vili Rezman, **2012**)*

LIRIN ALMANAH 1999-2012
*(Vili Rezman, **2012**)*

KNJIGA, KNJIŽNICA
*(več avtorjev, **2013**)*

OTROŠKA PESEM
*(več avtorjev, **2013**)*

RUŠE, TU SEM JAZ DOMA (GOST)
*(Vili Rezman, **2013**)*

LIRIN ALMANAH 2015
*(uredil Vili Rezman, **2013**)*

V PRIPRAVI

Rodoljubje v Rušah (Gla(s)zerji)
(več avtorjev)

100 let TDR
(Vili Rezman)

ZAHVALJUJEMO SE VSEM, KI OMOGOČAJO NAŠO ZALOŽNIŠKO DEJAVNOST!

Društvo za razvoj Ruš